Kerkbeheer

#1
23

Kerk-zijn met open deuren en handen
Harrie de Reus & Jelle Vegt

'Het moet anders en dat kán ook'
Carla Dik-Faber

Binnenkijken bij de Martinikerk
te Doesburg

Kerk... voor *vandaag* en morgen

VKB
kerkrentmeesters

6

18

"Juist door los te laten, hebben wij hier in de laatste jaren heel veel mogen ontvangen."

Expert Harrie de Reus aan het woord

8

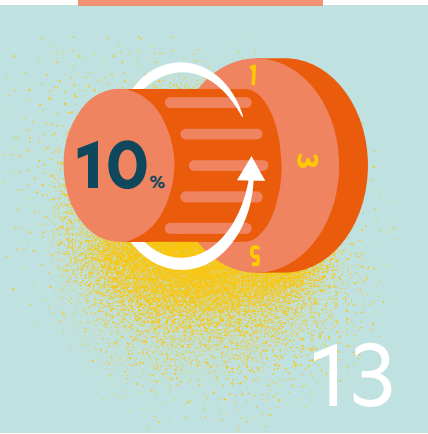

13

16

22

26

38

43

In dit nummer

5
Spitsvondig

6
Nieuws

8
Expert aan het woord

14
Toerusting

16
Do's & Don'ts

18
De stelling

20
VKB partners

22
Spiegelgesprek
Paul en Carla

26
Kom binnen!
Kijk rond in de Martinikerk

31
Aan het loket

33
Let's talk!

34
Wat kost ledverlichting?

35
Doet u dit ook?

38
Verenigingsnieuws & agenda

41
Column Tabitha van Krimpen

Redactioneel

Speelruimte gezocht

We leven in een roerige tijd en dat heeft ook gevolgen voor de manier waarop we omgaan met onze kerkgebouwen. Waar eerder de coronacrisis ons dwong na te denken over de vraag welke gebruiksmogelijkheden onze kerkgebouwen boden, is het nu vooral de energiecrisis die voor hoofdbrekens zorgt.

Hoe ga je nu zorgvuldig om met dat kerkgebouw dat misschien al eeuwen in het bezit is van je gemeente, hoe zorg je dat het in stand blijft voor de generaties die nog komen? Hoe gebruik je het op een duurzame manier?

In de eerste plaats denken we bij het begrip duurzaamheid natuurlijk aan het besparen van energie of het 'groen' opwekken daarvan. Zeker, daar hebben we als kerk nog de nodige stappen te zetten. En, hoewel niet altijd eenvoudig, die mogelijkheden liggen er!

Maar dat is slechts één kant van het verhaal. Duurzaam gebruik van het kerkgebouw betekent ook nadenken over het anders gebruiken van je gebouw, anders inrichten of delen met anderen. Zoeken naar andere gebruiksmogelijkheden dus.

De Protestantse Kerk bracht in 2021 de nota 'Speelruimte gezocht. Protestantse visie op kerkgebouwen' uit. Een handreiking aan gemeenten om die discussie aan te gaan en er samen over na te denken welke speelruimte er voor hun gebouw is.

Speelruimte vraagt om openheid en creativiteit. Laat je daarbij inspireren door de verhalen van andere gemeenten, zoals het verhaal van de Protestantse Gemeente Maas-Heuvelland in Limburg, of de column van onze nieuwe gast-columniste Tabitha van Krimpen. Maar ga er ook vooral met elkaar het gesprek over aan. Op pagina 33 vind je in de nieuwe rubriek 'Let's talk!' een praatplaat die daarbij kan helpen. Leg hem gewoon eens op tafel en start het gesprek!

Zo'n houding zorgt voor een andere kijk op je gebouw(en) en voor ander gebruik. Een gebruik dat het gebouw betekenis geeft in de maatschappij. Dat is uiteindelijk pas echt duurzaam.

Wilnanda Hukom
Eindredacteur

Onze digitale oplossing realiseert gemak voor bestuurders, eenvoud voor gebruikers en is AVG-proof.

Bestuursongemak?

Bestuurders van kerken, verenigingen en stichtingen ervaren vaak problemen als het gaat om vergaderen, dossiervorming en communicatie. Mogelijk worstelt u ook met onderstaande problemen.

Documenten kwijt

Documenten worden op allerlei plaatsen opgeslagen. Denk aan Dropbox, OneDrive, lokale schijven, e-mail...

Vergaderstukken delen lastig

Het verspreiden van vergaderstukken is tijdrovend. Het is niet zeker dat iedereen over de juiste versie beschikt. De veiligheid kan niet worden gegarandeerd.

AVG-proof

De locatie van het volledige dossier is niet duidelijk. Welke personen toegang hebben (gehad) kan niet worden vastgesteld.

Bestuurswisselingen

Documenten worden bij wisselingen van bestuursleden niet (goed) overgedragen en gaan daardoor verloren.

Continuïteit

U bent afhankelijk van vrijwilligers voor beheer, ontwikkeling en onderhoud van uw huidige oplossing. Of u hebt een dure maatwerkoplossing.

De oplossing:

bestuursgemak.nl

Wij ontwikkelen Bestuursgemak, onderhouden het inrichtingsmodel, installeren het en beheren dat vervolgens voor u vanaf € 49,- per maand.

www.bestuursgemak.nl | info@bestuursgemak.nl | 06 - 22 17 60 20

fjellet

samenwerking op een hoger plan

Wij helpen je kerk digitaal samenwerken met Microsoft 365!

fjellet.nl/kb

Adviseert kerkbesturen bij

het creëren van een gezonde exploitatie
het geheel of gedeeltelijk herstemmen van gebouwen
en/of het verduurzamen van (kerk)gebouwen

Via de Waarom
Hoe
Wat route

DODUVA creëert meerwaarde vanuit betrokkenheid, inhoud en expertise

Ramstraat 31 | 3581 HD Utrecht | T 06 57 59 30 15
info@doduva.nl | www.doduva.nl

Meervoudig gebruik

Vertel eens,
Rik

"Meervoudig gebruik biedt kansen én zorgt voor wrijving."

Onder invloed van dalende vrijwillige bijdragen zie je in toenemende mate dat kerkgebouwen meervoudig worden gebruikt. Naast de eredienst worden kerkgebouwen dan ook gebruikt voor concerten, tentoonstellingen, bijeenkomsten, diners, etcetera. Met de opbrengsten hiervan wordt het tekort op de exploitatie van een kerkelijke gemeente dan opgevangen. In september 2022 promoveerde Elza Kuyk aan de Universiteit van Utrecht op een onderzoek naar het meervoudig gebruik van kerkgebouwen: 'Tussen erfgoed en eredienst'. Haar belangrijkste conclusie, onderbouwd op basis van voorbeelden uit de praktijk, was dat meervoudig gebruik kansen biedt én zorgt voor wrijving. Het is voor een kerkbestuur onwennig om de zeggenschap uit handen te geven. Een ander gaat 'in jouw huis' dingen doen, die je niet voorziet of niet wilt. Daar zit ook een element van verlies en rouw in. Rationeel begrijpen mensen het wel, maar het hart zegt iets anders. Een gebruiksovereenkomst tussen een eigenaar en een geloofsgemeenschap voorziet niet altijd in mogelijke wrijvingen. Het is lastig om te anticiperen op toekomstige ontwikkelingen. Het gaat beter als mensen zich vanaf het begin inleven in de positie en gevoelens van de andere partij.

Als voorzitter van de Stichting Oude Kerk Zoetermeer (SOKZ) komen deze conclusies mij bekend voor. Alweer enkele jaren terug heeft de Protestantse Gemeente Zoetermeer de inmiddels vier wijkgemeenten verantwoordelijk gemaakt voor hun eigen exploitatie. Iedere wijkgemeente moet dus zorgen voor een sluitende begroting. Voor de wijkgemeente Oude Kerk met zijn hoge onderhoudslasten van de Oude Kerk als rijksmonument dreigde daarmee een structureel tekort. De oplossing werd gezocht in de bouw van een aanbouw, De Herberg, waardoor meervoudig gebruik van het kerkgebouw en de bijgebouwde zalen mogelijk werd. De SOKZ werd opgericht met als taak de commerciële exploitatie van het kerkgebouw en de zalen van De Herberg. Het exploitatieresultaat wordt jaarlijks overgeboekt naar de wijkgemeente Oude Kerk, waarmee een sluitende exploitatie van de wijkgemeente binnen handbereik ligt. De kerkenraad van de Oude Kerk had destijds unaniem ingestemd met de oprichting van de SOKZ. In de samenwerkingsovereenkomst werd vervolgens op initiatief van de SOKZ de volgende passage opgenomen: "Wel dient rekening gehouden te worden met de bestemming van de Oude Kerk als kerkgebouw met het oog op een passend gebruik van de zalen van de Oude Kerk en De Herberg." De wijkkerkenraad bleek vervolgens er behoefte aan te hebben om het begrip 'passend gebruik' nader te definiëren. Dit leidde tot een maandenlange patstelling omdat het stichtingsbestuur dit beschouwde als een inbreuk op zijn autonomie. Uiteindelijk is de samenwerkingsovereenkomst ongewijzigd door beide partijen ondertekend.

Daar kwam bij dat de start van de SOKZ in maart 2020 moeizaam verliep vanwege de coronapandemie. Pas na de zomer van 2021 kon worden begonnen met de commerciële exploitatie. Dit leverde in 2021 een exploitatieresultaat op van €9.500,–. In 2022 zal het exploitatieresultaat minimaal €20.000,– bedragen. Voor een wijkgemeente met een uitgaventotaal van circa € 190.000,– een niet onaanzienlijke bijdrage. Mijn verwachting is derhalve dat de kinderziekten zich zullen oplossen. Dat neemt niet weg dat de conclusies van Elza Kuyk voor mij zeer herkenbaar waren.

Nieuws

Onderzoek VKB: Veel kerkgangers deze winter in de kou

De stijgende energiekosten gaan niet aan de kerkdeuren voorbij. Liefst 95% van de kerken binnen de Protestantse Kerk in Nederland geeft aan daarvoor energiebesparende maatregelen in haar gebouwen te hebben doorgevoerd. 4 op de 5 van hen doet dat door de verwarming lager of zelfs helemaal uit te zetten. Dit blijkt onderzoek van VKB Kerkrentmeesters onder haar achterban. Wat opvalt is dat onder deze groep respondenten nauwelijks diensten worden geschrapt. Wel wordt er slimmer met de gebouwen omgegaan, en ook meer met andere wijken of kerken samengewerkt.

In december 2022 heeft VKB Kerkrentmeesters onderzoek gedaan naar het energiegebruik in de kerk. Bijna 250 kerkrentmeesters (17,4%) vulden de vragenlijst in. In dit onderzoek is gevraagd naar de huidige maatregelen rondom besparing en verduurzaming in de (kerk)gebouwen en naar de financiële impact van de stijgende energiekosten op de begroting 2023. In bijna alle kerkgebouwen leidt dat dus deze winter tot aanpassingen en/of besparingen.

Lees het persbericht en het volledige onderzoeksverslag op:
www.kerkrentmeester.nl/resultaten-onderzoek-kerk-energie.

Of kijk op pagina 13 voor meer resultaten van het onderzoek.

Scan om naar het persbericht te gaan:

Aan de slag met de verduurzaming van je kerkgebouw?

Luister dan aflevering 2 uit onze podcastserie Collectieve Wijsheid.
In deze podcast vertelt Benno Oosterom van VKB-partner DODUVA hoe je als plaatselijke kerk aan de slag kunt gaan met de verduurzaming van je kerkgebouw.

Je luistert de podcast via:
www.kerkrentmeester.nl/podcast
of zoek 'Collectieve Wijsheid' op Spotify.

Kerkgangers blijven kerk steunen in tijden van crisis

Op 18 januari presenteerde Actie Kerkbalans de resultaten van het door onderzoeksbureau Citisens uitgevoerde onderzoek onder kerkgangers. Onderzocht is wat kerkgangers vinden van de rol van de kerk in tijden van crisis. Vooral als het gaat over eenzaamheid zien kerkgangers een belangrijke taak voor de kerk weggelegd. Lees de resultaten op de website van Actie Kerkbalans: www.kerkbalans.nl/nieuws/kerkgangers-blijven-kerk-steunen-in-tijden-van-crisis/

Rechtsbijstandverzekering via VKB/Mercer Marsh Benefits

Binnen het verzekeringscollectief van VKB Kerkrentmeesters is het mogelijk om rechtsbijstand te verzekeren. Heeft uw gemeente deze dekking niet en bent u hierin geïnteresseerd dan kunt u een kijkje nemen op de website van de VKB.

Voor de verzekerden die rechtsbijstand hebben verzekerd, willen wij graag een aantal onderwerpen onder de aandacht brengen, waaronder de verzekering van de diaconie en verhuur van kerkelijke panden.

Onze doorlopende gesprekken met verzekeraars om de verzekeringsdekking te optimaliseren aan de activiteiten van kerkelijke instellingen heeft per 1 januari 2022 ertoe geleid dat diaconieën niet zelf een rechtsbijstandverzekering hoeven af te sluiten als de kerkelijke gemeente waartoe zij horen ook een rechtsbijstandverzekering binnen het collectief heeft.

Per genoemde datum is de dekking uitgebreid en is de diaconie automatisch meeverzekerd onder de polis van de kerkelijke gemeente. Dat houdt in dat de rechtsbijstandverzekering in de polis waarvan de diaconie verzekeringnemer is, kan worden beëindigd. Indien uw diaconie deze verzekering wenst te beëindigen, kunnen zij dat aan ons doorgeven via info.VKB@marsh.com. Vanzelfsprekend kunt u ook de verzekering aanhouden.

De dekking is ook verruimd voor geschillen omtrent verhuur van kerkelijke panden. Dit was voorheen niet verzekerd. Per 1 januari 2022 zijn automatisch verzekerd geschillen met betrekking tot verhuur van de:

- pastorie aan de predikant/voorganger die in dienst is van de kerk;
- eigen ruimtes van de in gebruik zijnde kerk.

Echter, voor alle andere situaties van verhuur van onroerend goed, zoals verhuur van de pastorie aan derden en verhuur van overig onroerend goed, biedt de rechtsbijstandverzekering geen standaard dekking. Het is wel mogelijk verhuur van overige panden mee te verzekeren als het model huurvoorwaarden VKB op de verhuur van toepassing is. Geschillen over de incassering van huurpenningen blijven uitgesloten en zijn niet verzekerd.

Bovenstaande kunt u terugvinden in de Voorwaarden ARAG ProRechtCombinatie VKB 01-2022 die per 1 januari 2022 van toepassing zijn op de rechtsbijstandverzekering. Deze kunt u terugvinden op de website: www.kerkrentmeester.nl/home/vkb-verzekeringen/verzekeringsoplossingen/rechtsbijstandverzekering/.

MercerMarsh Benefits

In gesprek met Harrie de Reus en Jelle Vegt

Kerk-zijn met open deuren en geopende handen

"Als je mensen van buiten de gemeenschap het gevoel kunt geven dat het ook hun gebouw is, komt er iets in beweging."

Harrie de Reus

Een paar jaar geleden nam de Protestantse Gemeente Maas-Heuvelland het besluit om geen van haar kerkgebouwen meer af te stoten. Dus niet vertrekken uit Gulpen, Maastricht, Vaals of Valkenburg. Maar 'Kerk open, gezamenlijk gebruik en nieuwe inrichting' werd het devies. Een beslissing met een flinke dosis lef, want ook in Zuid-Limburg trekt de secularisatie haar sporen. Hoe de kerkgebouwen zo benutten, dat ze nog betaalbaar en vitaal blijven? Voor het antwoord op die vraag, reisde Joost Schelling op een natte, koude januaridag af naar de Limburgse heuvels.

TEKST JOOST SCHELLING **BEELD** BEN THEUNISSEN

Vier-plekken voor één geloofsgemeenschap

Op deze bewolkte januaridag word ik door het prachtige Limburgse heuvelland rondgereden door predikant Harrie de Reus en kerkrentmeester Jelle Vegt. Beiden stonden, met vele vrijwilligers, aan de basis van een andere kijk op hun kerkgebouwen.

Dit soort veranderingen in de kerk faciliteren en inzetten op toekomstbestendigheid, dat gaat niet vanzelf, zo merkten Jelle en Harrie. “Na de fusie was er één kerkenraad, één diaconie en één college van kerkrentmeesters, bemenst door gemeenteleden uit voorheen verschillende gemeenten," vertelt Harrie. "Dat bracht ook gevoeligheden met zich mee. Bijvoorbeeld bij de verbouwing van de kerk in Vaals kon dat ineens opspelen: een voorzitter van het college van kerkrentmeesters die toevallig uit een andere kern komt, maar wel iets te zeggen heeft over 'ons' kerkgebouw. Alleen, het is niet meer 'ons' kerkgebouw, maar van de gehele gemeenschap. En andersom een voorzitter die de hele gemeente als aandachtsgebied heeft en niet alleen het 'eigen' kerkgebouw. Het betekent loslaten van het proces, zoals het altijd ging, ja, zelfs het loslaten van jouw eigen gebouw.” Jelle vult aan: “En steeds weer blijven uitleggen wat je aan het doen bent en waarom.”

Door de vier plekken te gaan zien als aanvullend op elkaar en met elk een eigen propositie, kwam ook de omgeving van deze kerken beter in beeld. Wat zijn potentiële gebruikers, waar liggen kansen, waar ook de partners voor de instandhouding van het gebouw?

Jelle: “In Vaals staan we nog aan het begin van dat proces, nu de kerk daar recent is verbouwd. Maar ook daar beschikken we nu over een prachtige ruimte, die niet alleen voor kerkdiensten gebruikt kan worden, maar ook zeer geschikt is voor concerten, lezingen, maar ook een maaltijd. Als je mensen van buiten de gemeenschap het gevoel kunt geven dat het ook hun gebouw is, komt er iets in beweging.”

Harrie: "Hier staan we in de prachtige Sint-Jan aan het Maastrichtse Vrijthof, een echte event-kerk, waar nu een commercieel manager is aangesteld.” Jelle vervolgt: "De eisen, die verhuurders aan het gebruik van het gebouw stelden, vroegen om een type event-manager, dat kun je niet meer verwachten van een vrijwilliger die het een uurtje erbij doet en ook op leeftijd geraakt.” Harrie: “Maar een commercieel manager? Wij zijn toch kerk! Er moest wel hobbel genomen worden.”

En het waren ook wel investeringen die je doet, terwijl de inkomsten uit de eigen gemeente niet toenemen. Harrie: “Volgens mij is dit wel de toekomst voor veel kerken, dat we het gebouw meer gaan zien als een manier om een deel van onze kerkactiviteiten mee te bekostigen, en niet alles uit het levend geld verwachten. Landelijk moet er ook een wissel om.”

Een huis van samenkomst

Harrie: "Onze visie om de gebouwen niet meer te sluiten, heeft de kerk ook meer geopend naar de omgeving. Niet alleen door de kerkdeuren open te zetten, maar ook door partners of gebruikers echt in ons huis te verwelkomen. En door onze eigen handen dus ook meer te openen. In Gulpen was er een bewonersbijeenkomst over de herontwikkeling van het centrumgebied, waar ook de protestantse Toeristenkerk staat. In de slipstream van deze bijeenkomst, kwam in een gesprek met de wethouder onze open-kerk-gedachte ter sprake: Hoe kunnen wij met ons gebouw dienstbaar zijn aan Gulpen? De gemeente zocht ondertussen zelf naar een vervanging voor het hopeloos verouderde verenigingsgebouw Timpaan.” Dit contact leidde ertoe dat de Toeristenkerk in 2017 door de gemeente Gulpen-Wittem

werd gekocht. Een stichting bestaande uit het lokale verenigingsleven en de kerkgemeenschap wordt beheerder van het gloednieuwe multifunctionele gemeenschapshuis 't Gulper Hoes. Harrie: "Het past bij de visie van onze kerk om mensen te verbinden." Jelle: "Nu is het een huis waar heel Gulpen over de vloer komt, echt samenkomt, en ook een pintje getapt kan worden."

Niet alleen bij de kerkgangers, maar ook bij het verenigingsleven was er eerst scepsis. Mocht het ook echt hun huis van samenkomst worden? Harrie: "De harmonievereniging wilde dan ook weten of het een kerk zou blijven waar zij ook in een zaal mochten spelen, of dat het een huis van allemaal zou worden, waar ook op zondagmorgen gekerkt zou worden. Het laatste is het echt geworden. En dat heeft ons als kerkgemeenschap ook veel gebracht. We beschikken nu samen over een energieneutraal multifunctioneel gebouw, met een fantastisch technisch systeem, waar het orgel uit de oude Leopold-kerk nog een plek heeft gekregen, met goede koffie, keuken en een tap. Dat hadden we als kerk nooit zelf gekund."

De beheerder Ben Theunissen vult hem aan: "Protestanten werden hier toch wel echt gezien als 'vreemden, met hun eigen kerkdiensten'. Onbekend, dus onbemind en ze staan ook te boek als betweters. Doordat we nu in 't Gulper Hoes samen optrekken is dit echt veranderd en is er nu veel meer openheid naar elkaar."

"Nu is het een huis waar heel Gulpen over de vloer komt, echt samenkomt."

Jelle Vegt

Momentum pakken

Jelle: "We hebben als college van kerkrentmeesters ook echt het momentum gepakt, niet alleen in Gulpen, maar ook in de andere kernen. De Provincie Limburg heeft voor ons als eerste organisatie de maatregelen, die bijdroegen aan verduurzaming van de kerkgebouwen uit haar Kerkenprogramma meegefinancierd. Zo konden we een zuinig systeem van verwarming toepassen in de drie gebouwen. En door de voorgenomen sluiting van de Polfermolen in Valkenburg, waar verschillende verenigingen hun thuishonk hadden, ontstond een gat. De gemeente Valkenburg koos voor de Kloosterkerk als nieuwe gemeenschapsvoorziening in het centrum en droeg bij aan de verbouwing. Bij de verbouw tot 'een kerk voor iedereen' was de bijdrage vanuit de kerk slechts €30.000,–. Ruim 3 ton werd door fondsen en subsidies opgehaald. Dat was voor alle verbouwingen van meet af een duidelijke richtlijn: alleen bekostiging vanuit externe financiering en onderhoudsgelden. In al die subsidieaanvragen sta je sterk als je laat zien dat je het gezamenlijk met mogelijke gebruikers wilt oppakken."

Harrie legt uit hoe die onderlinge betrokkenheid zo gekomen is: "Het hielp dat een aantal verenigingen en de Kunst en Cultuurraad al goede ervaringen met ons had daar."

"Voor het gebruik van de bovenverdieping van dit voormalig zusterklooster was het een kans om met kunstenaars en later de muziekschool samen te werken. Eerst als huurder van de ruimtes, maar we trekken nu steeds meer als partners met elkaar op."

Jelle: "De muziekschool heeft ook haar wensen voor het gebruik kunnen inbrengen en wij hebben daar ook invulling aan willen geven. Nu houden zij zelf de bovenverdieping schoon en krijgen daar dan ook een korting op de huur voor."

Harrie: "Het komt er steeds weer op aan om ook te doen wat je wilt. Wil je een open kerk zijn, met open gebouwen, dan zul je ook daarnaar moeten handelen. Juist door los te laten, hebben wij hier de laatste jaren heel veel mogen ontvangen."

Dominee Harrie de Reus (rechts) is sinds 2012 verbonden aan de Protestantse Gemeente Maas-Heuvelland. Daarvoor was hij acht jaar predikant bij de Nederlandse Kerk in Parijs. Hij is zodonde bekend met gemeente-zijn in een groot geografisch gebied en kracht zoeken als kleine gemeenschap in een gesecularisseerde en anders kerkelijk georiënteerde omgeving.

Jelle Vegt (links) was ouderling-kerkrentmeester van de Protestantse Gemeente Maas-Heuvelland, landbouwkundig medewerker duurzaamheid en energie bij de Natuur en Milieufederatie en daarna zelfstandig adviseur energie-prestatie-advisering.

schaapsound
Grote Kerk Nijkerk
LED DISPLAYS, KERK-TV EN GELUID
DRAADLOZE BEDIENING VAN GELUID EN KERK-TV
KERKGELUIDSINSTALLATIES | PRESENTATIE/KERKTV
AKOESTIEK | NETWERK/WIFI | VERLICHTING | DOMOTICA
Zwolle | Ridderkerk | Roermond
www.schaapsound.nl

De podcastserie van VKB Kerkrentmeesters:
COLLECTIEVE WIJSHEID
Beluister de afleveringen hier:
www.kerkrentmeester.nl/podcast

VELLEMA TORENUURWERKEN
Vellema Torenuurwerken is al meer dan zestig jaar gespecialiseerd in reparatie, restauratie en periodiek onderhoud van (monumentale) torenuurwerken en klokken. Vellema combineert kennis en respect voor historische- en monumentale waarde met de vele mogelijkheden van toepassing van eigentijdse (automatiserings)technieken.
Kijk op onze website voor meer informatie of bel ons voor een vrijblijvende afspraak: 0518 43 22 99.
VELLEMA. PASSIE VOOR MENS EN TECHNIEK.
VELLEMA
TORENUURWERKEN
UNETO-VNI
VELLEMA TORENUURWERKEN - GRIENEDYK 48 - HALLUM - WWW.VELLEMA.NL

Kerkrentmeesters in Noord-Holland, Groningen, Drenthe en Friesland
SBKG-NN is de vraagbaak voor kerkeigenaren in Noord-Nederland
Uw SIM 2024-2029 al geregeld?
Uw kerk verduurzamen?
Bel ons en informeer naar alle mogelijkheden of plan gelijk een afspraak voor een opname!
Wij begeleiden u bij:
- onderhoud / restauratie / verbouw / herbestemming
- gebouwenbeheer / groen en duurzaam
- subsidie- en fondsaanvragen / financiering
058 -212 3592
info@sbkg-nn.nl
www.sbkg-nn.nl
SBKG
Noord-Nederland

VKB onderzoekt

Kerkrentmeesters door energiecrisis in ACTIESTAND

Onderzoek van de VKB naar het energieverbruik in kerken laat zien dat de meeste gemeenten versneld maatregelen nemen om de energiekosten te beteugelen.

4 op de 5 bespaart door de verwarming lager, of zelfs helemaal uit te zetten.
Er worden nauwelijks diensten geschrapt, wel wordt er slimmer met de gebouwen omgegaan.

heeft energiebesparende maatregelen in gebouwen doorgevoerd

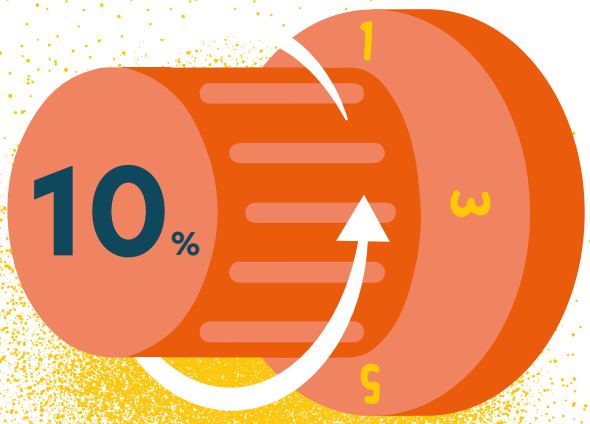

heeft de verduurzamingsplannen nog voor de winter **versneld doorgevoerd**

79%
schakelt (of is al) over op **led-verlichting**

denkt bij plannen voor verduurzaming aan **zonnepanelen**

20%
heeft nog **geen plannen** voor verduurzaming

Het verduur-samen van de dienstwoning

De energierekening houdt veel mensen op dit moment bezig. Zeker ook kerkrentmeesters maar ook de bewoners van dienstwoningen[1] in de kerk. Juist deze ontwikkeling zorgt voor een extra stimulans om samen na te denken over het minder verbruiken van fossiele brandstoffen.

TEKST JOOST SCHELLING **BEELD** ADOBE STOCK

Minder energie verbruiken en meer duurzame energie benutten. Een beweging die ook goed past bij bewust omgaan met onze aarde en de beweging GroeneKerken. Inmiddels krijgen we als VKB-bureau. wekelijks wel een vraag binnen over verduurzaming van de dienstwoning die de kerk bezit.

Toch zitten er ook lastige kanten aan deze verduurzaming, want bij dienstwoningen gaat het om beleid van de gemeente en het aanbieden van een woning die maatschappelijk gangbaar is aan de predikant. Voor de predikant betekent een verduurzaamde pastorie meestal een forse besparing op de energielasten. Kortom, beide partijen zitten ieder met een eigen invalshoek en met andere financiële (on)mogelijkheden in dit gesprek. Hoe pak je juist in deze tijd waarin energiekosten het gesprek van de dag zijn, de verduurzaming van de pastorie in goed overleg aan? Een paar invalshoeken.

Isoleren van de woning

Ten eerste is het goed om te bekijken welke mogelijkheden je hebt om in de pastorie het energieverbruik te verlagen. Is de woning goed genoeg geïsoleerd, welke acties kun je daar als kerkrentmeesters op ondernemen? Deze stap wordt nog wel eens overgeslagen, omdat men meteen kijkt naar duurzame opwekking (zonnepanelen en warmtepomp), maar in een slecht geïsoleerde woning verlies je dan ook meteen veel opgewekte energie. Zonde!

Duurzame energie

Is de woning al goed geïsoleerd, dan kun je de volgende stappen zetten, zoals het plaatsen van zonnepanelen. Vanuit de gestelde vragen een paar routes met bijpassende aanpak.

1. De predikant wil zelf de woning verduurzamen, bijvoorbeeld zonnepanelen plaatsen.

Zonnepanelen worden nagelvast op de woning aangebracht. Daarmee worden de panelen na plaatsing onderdeel van de woning zelf. De bewoner doet bij plaatsing dus een investering aan de woning die na verhuizing niet meegenomen kan worden.

Dat geldt niet alleen voor de zonnepanelen, maar ook voor de aanpassingen aan de elektriciteitsvoorziening in huis en het plaatsen van bijvoorbeeld een laadpaal.

De aanschaf door de bewoner zelf kan financieel interessant zijn, in verband met subsidies voor particulieren. Tevens kunnen zonnepanelen sinds 1 januari 2023 zonder btw op particuliere woningen aangebracht worden.

In de relatie tussen gemeente en predikant verandert er daarna niets, want de energie blijft een aangelegenheid tussen de energieaanbieder en de eindgebruiker (predikant) die op sommige momenten ook energie kan terugleveren. Aanpassingen aan de pastorie mag de predikant alleen niet zelfstandig doen, dus dat betekent gesprek met de kerk vooraf. Daarin kunnen predikant en kerk overeenkomen hoe ze bij het vertrek de investering die achterblijft (panelen, laadpaal) als restwaarde wordt afgeschreven en of – en hoe – dit aan de vertrekkende predikant wordt vergoed.

2. De gemeente gaat de pastorie verduurzamen, wat betekent dit voor de predikant?

Wanneer de gemeente zelf de verduurzaming doet, dan profiteert in de meeste gevallen de predikant door middel van een verlaagd energieverbruik. Maar na plaatsing van bijvoorbeeld zonnepanelen is er wel een fundamentele verandering, want de kerk wordt daarmee energieleverancier, althans als de panelen en de aanmelding ervan op naam van de gemeente staan. Maar de gemeente moet ook de daadwerkelijke investering

financiëren. Zowel bij monumentale pastorieën als bij nieuwe woningen kan het zinvol zijn na te gaan of voor de duurzame aanpassing aan de woning een fonds of subsidie aan te spreken is.

Kijk samen met de predikant vooraf wat de wensen en mogelijkheden zijn.

Vervolgens is bij de plaatsing van zonnepanelen het voordeel in lager energieverbruik/-rekening voor de predikant. In het gesprek met de gebruiker, zijnde niet de predikant, maar bijvoorbeeld de koster, kun je deze investering of dit voordeel terugvertalen in een aanpassing van de huurprijs. Ook daarover kun je vooraf afspraken maken, want de verhuurder mag niet zomaar hiervoor een huurverhoging opleggen aan de huurder.

Maar gaat het om een pastorie en predikant, dan gelden landelijke vastgelegde woonbijdragen die voor de predikant verbonden zijn aan zijn/haar traktement (overgangsregeling) of aan de WOZ-waarde van de pastorie. Alleen als de WOZ-waarde stijgt, gaat ook de vaste woonbijdrage voor de predikant omhoog. Die is dus niet gekoppeld aan de duurzame staat van de woning. Wel is het mogelijk om – buiten de woonbijdrage om – afspraken te maken over een servicebijdrage in de investering voor het verduurzamen van een woning en/of de afname van de energie. Als een gemeente er bijvoorbeeld voor kiest om zonnepanelen op de pastorie te leggen, en zelf de energie aan de predikant te gaan leveren, dan is het heel redelijk dat de gemeente daarvoor een prijs naar gebruik in rekening brengt. Het college van kerkrentmeesters is dan feitelijk nu energieleverancier. Vanwege de financiële gevolgen behoeft het sluiten van een overeenkomst tussen gemeente en predikant over levering van energie volgens ordinantie 11-7-3 de voorafgaande toestemming van het CCBB. Bij zelfstandige aanschaf van zonnepanelen door een college, wordt het college automatisch ondernemer en komt daarmee in aanmerking voor de vrijstelling in het kader van de kleine ondernemers (KOR), mits de omzet onder €20.000,– per jaar blijft.

De zonnepanelen kunnen ook aan de woning worden gekoppeld en dan gaat de predikant via zijn energiemaatschappij ook energie gebruiken en terugleveren. Dat voordeel is dan voor de predikant. Je kunt dit voordeel vooraf berekenen en het voordeel door de helft doen. De predikant betaalt dan een soort huur voor de zonnepanelen, waarmee het college van kerkrentmeesters de investering deels weer terugverdient.

---

[1] Over de dienstwoning kun je breder spreken dan enkel de pastorie. Toch gaan we in dit artikel uit van de pastorie. In de kennisbank op onze website (zie: www.kerkbeheer.nl/kennisbank) is onder het zoekwoord pastorie meer informatie – ook over andere dienstwoningen of verhuur aan derden – te vinden.

Samenvattend

Kijk samen met de predikant vooraf wat de wensen en mogelijkheden zijn en bespreek hoe je deze in de komende tijd wilt gaan invullen. En voer dat gesprek ook met wat tact over en weer: als kerkrentmeester is de pastorie mogelijk een van de vele dure uitgaven waarvoor hij zich in een krimpende kerk gesteld weet. Maar aan de andere kant gaat het voor de predikant om zijn thuis. Dit gesprek kan dus omgeven zijn van emoties en verwachtingen, iets om van beide kanten niet te vergeten.

Do's & don'ts

Verduurzaming van (monumentale) kerken

TEKST NICO DE JONG **BEELD** UNSPLASH

Do's

Toekomstplanning
Allereerst is het van belang om na te denken over de toekomst van het kerkgebouw. En dan met name over het gebruik ervan. Is het de bedoeling om het gebouw breed te gaan gebruiken (denk aan meervoudig of multifunctioneel gebruik) of juist niet? Moet het gebruik van de ruimte veel geld genereren of staat het bewaren van het gebouw voorop? Alvorens plannen te ontwikkelen moet duidelijk zijn welk soort gebruik van het gebouw waarschijnlijk zal zijn in de toekomst.

Combineren werkzaamheden
Probeer een restauratie te combineren met het verduurzamen en verbeteren van het gebouw (voorbeeld: bij het vervangen van de dakbedekking zou je ook tegelijkertijd het dak kunnen isoleren).

Dataloggers
Ken het binnenklimaat van je kerkgebouw. Maak om vast te stellen wat de fluctuaties van temperatuur en luchtvochtigheid zijn gebruik van dataloggers op verschillende plekken in het kerkgebouw, zodat achteraf over een bepaalde periode de waarden zijn af te lezen.

Ventilatie
Oude historische kerkgebouwen hebben doorgaans een natuurlijke ventilatie omdat ze niet zijn geïsoleerd. Houd bij het nemen van verduurzamende maatregelen er rekening mee dat er voldoende mogelijkheden zijn/blijven om te ventileren.

Installaties vervangen
Laat je goed informeren bij het vervangen of aanschaffen van verwarmingsinstallaties. Wijzigingen in het verwarmingssysteem kunnen vergaande gevolgen hebben voor de warmte- en vochthuishouding in het gebouw.

Advies op maat
Een goed begin is het halve werk. Laat je als gebouwenbeheerder of eigenaar goed adviseren door een specialist op het gebied van monumenten en duurzaamheid over de mogelijkheden die er zijn voor het kerkgebouw. Zie bijgaande tips.

Don'ts

Geen actie ondernemen

Alles laten zoals het is, is veelal geen optie bij gebouwen die regelmatig worden gebruikt. In tijden van stijgende energielasten moet je als gebouweneigenaar alles doen wat in je vermogen ligt om zo efficiënt mogelijk gebruik te maken van de beschikbare middelen.

Kerkorgel

Vergeet het kerkorgel niet. Bij langdurige ongunstige klimatologische waarden en grote fluctuaties (met name in de relatieve luchtvochtigheid) kan een instrument beschadigd raken. Denk aan scheuren en schimmelvorming in verschillende soorten hout, het bros worden van de leren balgen en corrosie van de orgelpijpen. Snelle verhoging van temperatuur kan ertoe leiden dat het orgel vals gaat klinken. Overigens is een lage temperatuur per definitie niet ongunstig voor een pijporgel. Hoe zouden historische orgels anders in tijden zonder verwarming zo ongeschonden de tijd door zijn gekomen?

Kan niet of mag niet?

Soms heersen er bepaalde gedachten ten aanzien van de (on)mogelijkheden van verduurzaming van monumentale gebouwen. Zo wordt vaak gedacht dat het aanbrengen van zonnepanelen op het dak van een monumentale kerk niet is geoorloofd. Echter, als de zonnepanelen niet in het zicht worden geplaatst zijn er wel mogelijkheden, mits de monumentale waarden van het gebouw niet worden aangetast.

Tips

De RCE heeft specifieke kennis op welke manier je het beste met een kerkgebouw kunt omgaan als het om verduurzamingsvraagstukken gaat (kijk op www.cultureelerfgoed.nl/onderwerpen/duurzaamheid).

Andere handige links zijn in dit verband:
www.toekomstreligieuserfgoed.nl/verduurzamen
www.stichtingerm.nl/verduurzaming

De VKB heeft een aantal VKB-Partners die ervaring hebben met verduurzaming van kerkgebouwen en u van advies kunnen voorzien (kijk op: www.kerkrentmeester.nl/partners bij DODUVA, DWA en NIAG).

De stelling

Kerkrentmeesters zouden voorop moeten lopen als het gaat om duurzaamheid

VKB
kerkrentmeesters
stelling

"Het is zondermeer de verantwoordelijkheid van de kerkrentmeesters om te onderzoeken op welke wijze de gebouwen en andere kerkelijke bezittingen verduurzaamd kunnen worden. Tot nu toe stellen kerkrentmeesters zich hier te terughoudend in op."

"Wie betaalt het in een gemeente met hoge leeftijd? Pastoraat staat voorop, gebouwen zijn een 'loden' last."

"Waarom zouden de kerkrentmeesters voorop moeten lopen? Het is de verantwoordelijkheid van iedereen."

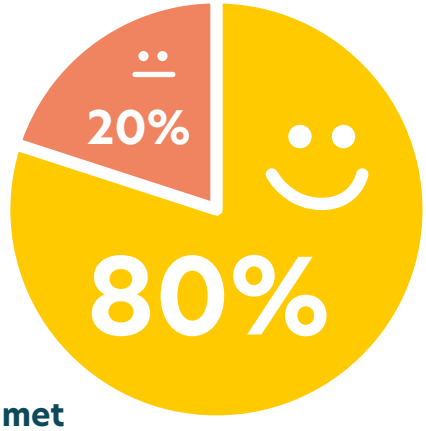

"Als kerkrentmeester heb je een bijzondere taak. Je bent verantwoordelijk voor het beheer van de gemeente en haar goederen. Duurzaamheid en zorg voor de schepping zijn hieraan naar mijn mening onlosmakelijk verbonden."

"Als kerkrentmeesters met duurzaamheid aan de slag gaan, is dat een mooie invulling van rentmeesterschap over de aarde."

"Er moet wel voorzichtig worden omgegaan met dit thema. Er zijn vele opties. Ook die tot niets leiden."

"Hoe beter het onderhoud, hoe beter je kosten in de hand houdt op termijn."

VKB over kerk en duurzaamheid

In de woorden kerkrentmeester en kerkbeheer klinkt het begrip rentmeesterschap door. Rentmeesterschap betekent dat je goed en verantwoord beheer voert over dat wat in onze handen is gelegd. Voor kerkrentmeesters gaat het dan over goed beheer over gebouwen, mensen en middelen in de gemeente. Maar de kerk bevindt zich niet in het luchtledige, ze maakt deel uit van een wereld, Gods schepping. Duurzaamheid in de kerk zou in ieder geval niet een sluitpost moeten zijn.

Voorop lopen, nou, laten we vooral niet achterop raken. Op dit moment zijn de meeste groene koplopers buiten de kerk te vinden. Dat betekent dat het goed is, als elke kerk(rentmeester) bij al haar handelen ook de impact op de aarde meeneemt. Bij de gebouwen zien we nu veel kerken in rap tempo verduurzamen. Meer isolatie en groene stroom, minder verbruik van fossiele brandstoffen. Nu de energierekening oploopt, zien veel kerken er heil en een lagere rekening in.

Laten we het niet bij dit incident laten, maar de verduurzaming meteen verankeren in beleid. Trouwens, in veel gevallen is er buiten de kerk ook aanvullende financiering voor te vinden, dus ook die rekening kan op het groene spoor nog voordeliger uitpakken. Spaarzaam met geld, maar ook met onze hulpbronnen, het zijn kerkrentmeesterlijk bezien twee zijden van dezelfde medaille.

Wat vindt u?

Praat ook mee over de stelling in de app van de VKB.

De stelling voor de volgende editie van *Kerkbeheer* is:

"De Actie Kerkbalans heeft zijn langste tijd gehad."

Heeft u de VKB app nog niet gedownload? Scan de QR-code, installeer de app en meld u aan.

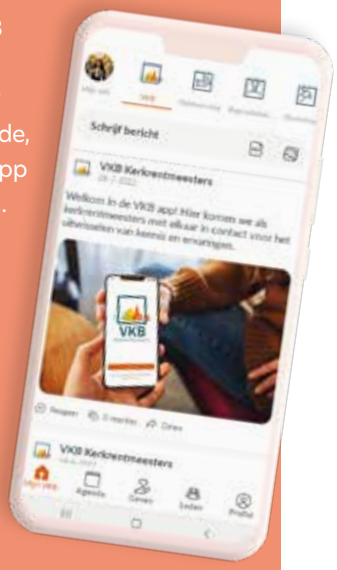

VKB partners

Landelijke Organisatie Kerktechniek

De Landelijke Organisatie Kerktechniek is aanspreekpunt voor de techniek in kerken met onafhankelijke advisering, voorlichting en training. Zijn er plannen om te starten met KerkTV? Of om apparatuur aan te schaffen of te vervangen? Zijn er vragen over het toepassen van deze nieuwe apparatuur om te komen tot een mooie uitzending? Dan kan De LOK iets betekenen voor jou en je kerkelijke gemeente!

De weergave van goed zichtbaar beeld en verstaanbaar geluid is natuurlijk heel belangrijk, en niet alleen in de kerkzaal maar ook bij mensen thuis via livestream. Een audiomix voor de kerkzaal is heel anders dan een audiomix voor de livestream. Zo ook het beeld: het projecteren op schermen in de kerkzaal is heel anders dan het fraai schakelen van camerabeelden voor de livestream. De kwaliteit hiervan wordt niet alleen door de beschikbare apparatuur bepaald, maar ook door de juiste bediening. Als onafhankelijk adviseur en belangenbehartiger voor audio- en videotechniek in kerkgebouwen, maar ook voor livestreams en KerkTV, wil De LOK van betekenis zijn!

De LOK voorziet van deskundig en onafhankelijk advies – of dit nu een sneladvies is of een uitgebreider adviestraject afgestemd op maatwerk – en helpt bij de keuze van het beste systeem voor het gebouw en haar gebruikers. Daarna is De LOK ook in te schakelen om de technische mensen die het moeten bedienen, op te leiden. Dit gebeurt door workshops op locatie waarbij zowel de techniek als de inhoud aan bod komt. Enkele voorbeelden van deze workshops zijn de workshop Geluidstechniek, Beamertechniek en Camera & Regie, maar De LOK biedt ook webinars met thema's die aansluiten op techniek en toepassingen. Kijk voor meer informatie op www.delok.nl.

Landelijke Organisatie Kerktechniek

Up-a-Tree Associates

Up-a-Tree werkt voor kerken in Nederland op verschillende manieren:

- Door groepen te trainen. Denk aan een communicatie- of vergadertraining voor kerkenraden;
- Door personen te coachen. Vaak zijn het predikanten die zich op specifieke punten verder willen bekwamen;
- Door als mediator op te treden. Dat doen we liever niet, maar soms is het nodig.

Dat vertaalt zich eenvoudig naar de volgende drie beelden:

- Het liefst werken we als **APK**: kerkenraden, professionals en vrijwilligers in de kerk helpen om te kijken en te waarborgen dat alles goed werkt.
- Soms zijn we **Wegenwacht**. Dan is er onderweg een klein euvel, dat we zo snel mogelijk samen aanpakken voordat het erger wordt.
- De derde optie wil je voorkomen: de **Sleepwagen**. Om maar man en paard te noemen: als er een gedwongen afscheid nodig is en dat verloopt stroef, dan kost het de gemeente tussen de 1 à 2 ton. Een fractie van dat geld kun je veel beter inzetten voor de APK/Wegenwacht. Dat is gezonder voor het financieel beheer, en vooral voor de onderlinge sfeer en samenwerking in kerkenraad en gemeente.

Waarom we dit werk doen? Omdat de kerk ook onze leefwereld is: goed samenleven en samenwerken gaat ons aan het hart. We zetten ons daar als theologen, trainers en coaches voor in. Wij leveren ook gemeentebegeleiding in het geval van SMPR. Via de website van de VKB en via onze eigen website kunt u lezen hoe vorige klanten de samenwerking ervaren hebben. En als u een keer verder wilt praten: van harte welkom in Ermelo, Veenendaal of bij u op locatie! Kijk voor meer infomatie op www.up-a-tree.nl.

Up-a-Tree ASSOCIATES

MonumentPlus

Jan Baas, eigenaar van MonumentPlus: “Ik denk mee in haalbare oplossingen betreffende onderhoud, restauratie en verduurzaming van meestal complexe monumentale gebouwen, waaronder kerken. Ik ontzorg het college van kerkrentmeesters door het (gezamenlijk) maken van plannen en deze vervolgens om te zetten in vergunnings- en subsidieaanvragen bij Rijk en Provincie. Na de toezegging van de subsidies volgt het organiseren van de daadwerkelijke uitvoering. Het college bepaalt in hoeverre onderdelen van dit proces door hen zelf worden behartigd of worden uitbesteed. Daarnaast doe ik de financiële en technische begeleiding van de onderhouds- en restauratiewerkzaamheden.”

“Ik werk vanuit een bouwkundig hart dat van jongs af aan sneller gaat kloppen bij monumentale gebouwen en vooral kerken,” vertelt Jan. “Daarnaast ben ik zelf ouderling in de kerk en vind ik het belangrijk dat de kerken in dorpen en steden open blijven om de boodschap van het evangelie door te geven.”

Jan: “Ik ben uit eigen ervaring bekend met de context waarin het college van kerkrentmeesters zijn werk doet. Het werk van een kerkrentmeester, die vrijwilliger is, speelt zich af op het vlak van menselijke verhoudingen in de kerkelijke gemeente, de veelal beperkte financiële ruimte en het vinden van creatieve oplossingen om de benodigde financiële middelen te verkrijgen.”

Met plezier kijkt Jan terug op de restauratie van de toren met houten lantaarn op de oude kerk van Zwijndrecht. “Nadat ik subsidie had aangevraagd en deze was toegekend, is het vakkundig gerestaureerd waarbij gebruik is gemaakt van dezelfde materialen en technieken als toen het een paar honderd jaar geleden gebouwd werd. Mijn restauratiehart heeft natuurlijk een voorkeur voor een restauratie die zo het origineel benadert, maar ik begrijp uiteraard dat dit in verband met de kosten niet altijd een optie is. Ik maak diverse kostenberekeningen en het is het college dat uiteindelijk de keuze maakt.” Kijk voor meer informatie op www.monumentplus.nl.

MonumentPlus
Advies • Voorbereiding Restauratiewerk

MK Architecten

Matthijs Klooster van MK Architecten helpt kerkrentmeesters om kerkgebouwen duurzamer, toegankelijker en multifunctioneler te maken. Vanwege vergrijzing en ontkerkelijking werken wij veel aan kerkenvisies, waarbij op zorgvuldige en transparante wijze onderzocht wordt wat de toekomstige gebruiksmogelijkheden zijn van de kerkgebouwen. MK Architecten helpt kerkgebouwen te behouden of af te stoten, wanneer dat nodig is. We hebben veel ervaring met de herontwikkeling of herbestemming van kerkgebouwen.

Kerkgebouwen zijn bijzondere gebouwen vanwege hun gebruik en vanwege de beleving. Elk kerkgebouw is een plek voor inspiratie, steun en bemoediging; juist nu de kerken onder druk staan krijgt het werk extra betekenis. Werken aan kerkgebouwen is maatwerk. Elk kerkgebouw is weer anders.

Het motto van MK Architecten is 'herwaarderen door samenwerken'. Wij hebben ervaring met het werken aan uiteenlopende kerkgebouwen met gebruikers en besturen, maar werken ook samen met overheden, investeerders en erfgoedspecialisten. Onze ervaring brengt de kerkelijke wereld en de maatschappij dichter bij elkaar. Matthijs Klooster werkt als erfgoedadviseur voor monumentencommissies van verschillende gemeentes in Zuid-Holland en Zeeland.

Wij zijn trots op de verbouwing van de rijksmonumentale Dorpskerk in Poortugaal, waarbij een paviljoen voor kinderopvang en nevendienst als een meubelstuk in het interieur is geplaatst. De verbouwing van de rijksmonumentale Michaelskerk in Koudekerke verbindt het nieuwe interieur (wandbekleding van oude kerkbanken) met een duurzaam klimaatsysteem.

De toekomst van het kerkgebouw is een toekomst van verandering, waarbij het kerkgebouw toegankelijk moet zijn voor een brede groep van gebruikers en betrokkenen. De reikwijdte van kerkgebouwen in de straat, buurt, dorp of stad wordt te vaak onderschat. Wij helpen u veranderen door te behouden wat van waarde is. Kijk voor meer informatie op: www.mkarchitecten.nl.

MK ARCHITECTEN

Paul & Carla

TEKST ADAM VAN BERGEIJK **BEELD** PAUL KOEDIJK EN CARLA DIK-FABER

Geloof en duurzaamheid; zijn dat begrippen die goed bij elkaar passen? Voor een gemeente met een modern gebouw kan verduurzaming anders uitpakken dan voor een gemeente met een monumentaal kerkgebouw. We leggen de vraag naar de combinatie van geloof en duurzaamheid voor aan Paul Koedijk en Carla Dik - Faber.

Paul Koedijk (Stichting Behoud Geertruidskerk): "Ik kan me goed voorstellen dat als je op zondag naar de eredienst gaat je niet als eerste met duurzaamheid bezig bent. Je komt voor het woord van God, om je gemeenteleden te ontmoeten en te genieten van de samenzang. Voor de kerkelijke gemeente is het moeilijker om volop in te zetten op duurzaamheid. De kerkelijke gemeenschap in Geertruidenberg is in 2017 samengegaan met het nabijgelegen Raamsdonksveer. Het was de wens van de vertrekkende gemeente om de kerk terug te geven aan de inwoners van Geertruidenberg. Na de oprichting van een stichting is de kerk getransformeerd van gebedshuis naar verhalenhuis."

"De Stichting Behoud Geertruidskerk wil de Geertruidskerk een markante en herkenbare plaats van inspirerende ontmoetingen laten zijn met, tussen, en voor mensen. Met deze stichting kunnen we, beter dan een geloofsgemeenschap, goed inzetten op het onderwerp duurzaamheid. Afgelopen jaar hebben wij met de tentoonstelling 'Op Drift, 600 jaar Elisabethsvloed' naast de gemeenteleden ook duizenden bezoekers van ons gebouw kunnen bereiken. De dreiging van water is actueler dan ooit. De unieke ervaring van bezoekers aan 'Op Drift' liet niemand onberoerd. Als stichting kunnen we een beroep doen op tientallen vrijwilligers. Zij denken mee of helpen bij de uitvoering. Zo is de verlichting voorzien van ledlampen en worden er geen plastic bekers meer gebruikt."

"We zetten ons gebouw multifunctioneel in en vinden het belangrijk om duurzaamheid daarin een plek te geven. Al valt duurzaamheid in een kerkgebouw niet altijd op. Als je onze kerk binnenkomt, word je overspoeld door schoonheid. Je ziet dan niet direct of er ledlampen zijn geïnstalleerd in plaats van oude gasontladingslampen. Een fijne bijkomstigheid is de besparing in stroomverbruik. Dit voorjaar worden er nog een paar laatste lichtbronnen vervangen waarmee we het stroomverbruik met meer dan de helft hebben gereduceerd. Het kerkgebouw als zichtbare uitdrukking van geloof is dus prima te combineren met duurzaamheid."

"Het moet anders en dat kán ook!"
Carla Dik-Faber

"Als je geloof en duurzaamheid samen wilt brengen, spreek ik zelf liever over goed zorgen voor de schepping."

Paul Koedijk

Carla Dik-Faber (projectleider Groene Kerken): "De zorg voor de aarde en al het andere leven wordt binnen sommige kerken gezien als iets dat voor de politiek is, of 'links' is, of duur is. Dat vind ik wel eens moeilijk, want in de kern gaat het over recht doen: recht doen aan alles wat God geschapen heeft. Klimaatverandering raakt niet alleen ecosystemen, maar ook mensen. De meest kwetsbare mensen in de wereld hebben het meest te lijden onder de gevolgen van klimaatverandering, terwijl ze daar het minste aan hebben bijgedragen. Dat is een groot onrecht en het is een taak voor kerken om dat onrecht te benoemen en ernaar te handelen. En, vooral ook het samen optrekken met anderen. Onlangs hebben we met Climate Stewards een CO_2-calculator gelanceerd, waarmee kerken hun CO_2- voetafdruk kunnen verkleinen (www.360carbon.org/nl-nl). Dat is heel praktisch en je bent daarmee ook een voorbeeld voor je gemeenteleden. Dat vind ik overigens ook het mooie van kerk-zijn, dat je elkaar kunt stimuleren en inspireren om duurzame stappen te zetten."

"In een tijd dat ruimte een schaars goed is, is het een mooie én duurzame gedachte als kerken hun ruimte ter beschikking willen stellen voor andere activiteiten. Kerkrentmeesterschap heeft van oudsher een sterke relatie tot beheer van gebouwen, gronden en geld, maar steeds vaker gaan stemmen op om dit ruimer te definiëren. Je kunt het beheer van de 'harde' zaken niet los zien van de sociale en ecologische verantwoordelijkheid die we hebben gekregen. Denk bijvoorbeeld aan natuurinclusief beheer van gronden. Dat is goed voor de gezondheid van de bodem, van planten en dieren en uiteindelijk ook van mensen."

"Ik denk dat er een heel krachtig signaal vanuit gaat als kerken gezamenlijk laten zien naar politiek en samenleving: het moet anders en dat kán ook!"

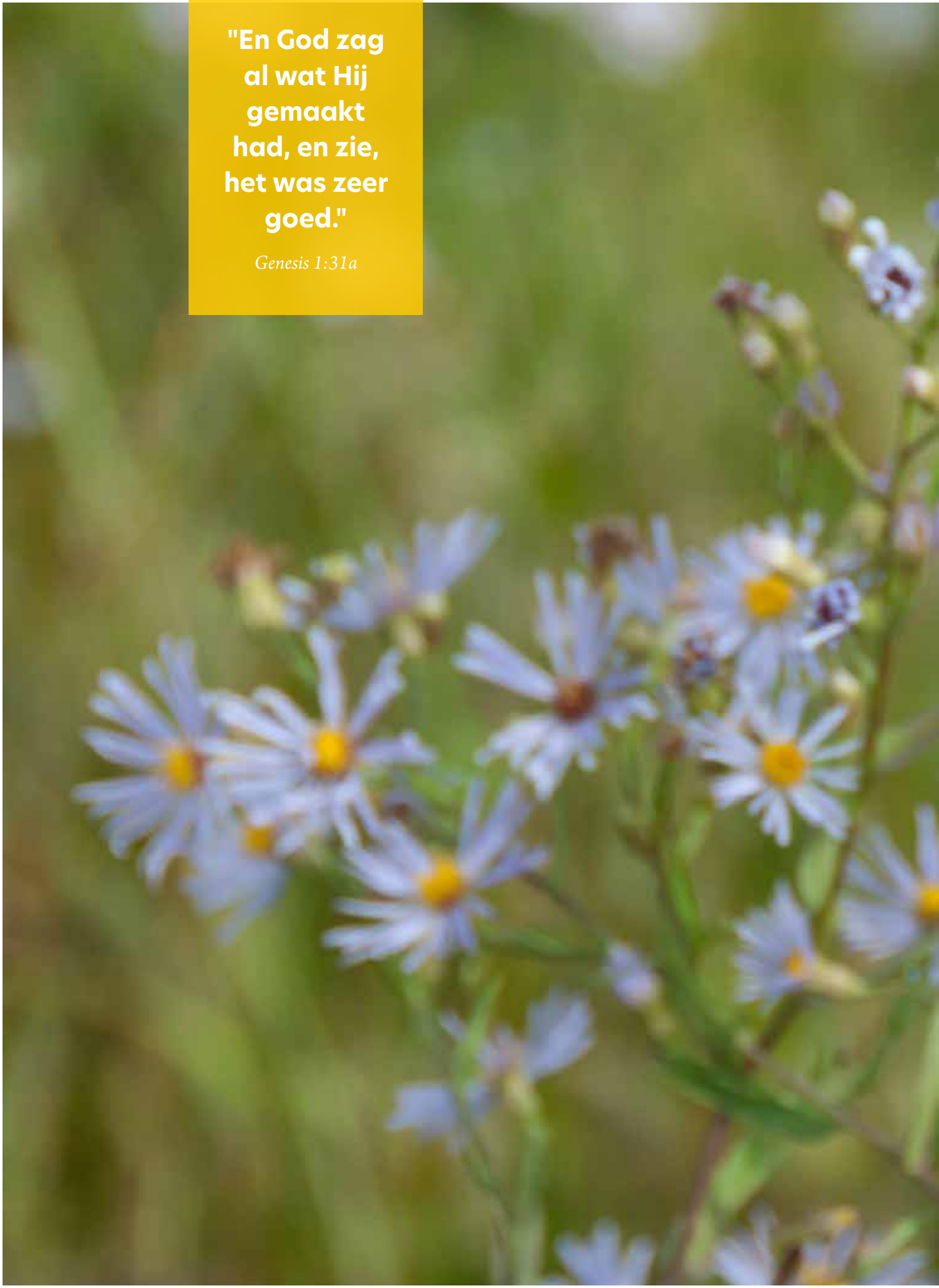

"En God zag al wat Hij gemaakt had, en zie, het was zeer goed."

Genesis 1:31a

Kom binnen! kijk rond in de Martinikerk

Wie richting het Gelderse Doesburg rijdt, ziet al van verre de imposante 94 meter hoge toren van de Grote of Martinikerk boven de stad uittorenen, een duidelijke markering in het landschap. Doesburg is een van de Hanzesteden en kent een groot aantal monumenten en beeldbepalende panden. Weinig steden zijn zo gaaf bewaard gebleven. In 1974 werd de binnenstad als beschermd stadsgezicht aangewezen. Ook de Martinikerk is uiteraard een monument.

TEKST & BEELD WILNANDA HUKOM

Al in 1235 stond op de plaats van de huidige Martinikerk een Romaanse kerk. Toen deze kerk geheel verwoest werd na een blikseminslag in 1532 werd de kerk als een laatgotische basiliek weer opgebouwd. De kerk zou echter in de loop van de eeuwen nog vele malen getroffen worden door bliksem en oorlogsgeweld. De laatste ramp die de kerk trof vond vlak voor het einde van de Tweede Wereldoorlog plaats, toen de Duitsers de toren opbliezen en daarmee ook het westelijke deel van de kerk verwoestten en de rest zwaar beschadigden. Daarmee werd ook het orgel en het grootste gedeelte van het zeventiende eeuwse kerkmeubilair verwoest. De toren werd herbouwd en was gereed in 1965, de restauratie van de kerk werd afgerond in 1972. De heropening vond plaats op 31 augustus 1972 door Prinses Beatrix.

Wie tegenwoordig het kerkgebouw binnenloopt treft een uiterst goed onderhouden gebouw dat nog steeds de sfeer van een laatgotische kerk ademt. In de kerk hangen nog de originele kroonluchters met kaarsen en zijn verschillende prachtige muurschilderingen te bekijken. Op elk van de twaalf pilaren rondom het middenschip van de kerk staat één van de twaalf artikelen van het geloof. Een rondwandeling door het gebouw brengt je dus langs de volledige geloofsbelijdenis.

De Martinikerk is in bezit van de Protestantse Gemeente te Angerlo-Doesburg, maar het beheer en het onderhoud zijn sinds 1989 ondergebracht bij de Stichting Behoud en Exploitatie Martinikerk. De toren is in bezit van de burgerlijke gemeente. In de kerk vinden de kerkdiensten plaats, behalve in de wintermaanden, omdat het dan te kostbaar is het grote kerkgebouw te verwarmen. De kleinere Galluskerk in Angerlo, ook een monumentaal pand, wordt door de gemeente in de wintermaanden gebruikt voor de erediensten.

Een groot monumentaal pand, dat ook nog eens onderdeel is van een beschermd stadsgezicht, brengt een enorme kostenpost met zich mee. Dat zorgde voor een herinrichting van het kerkgebouw in 2014-2015, waardoor multifunctioneel gebruik mogelijk werd gemaakt. Door het onderbrengen van diverse kerkelijke functies in de kerk en het vergroten van de verhuurbaarheid, werd het gebouw toekomstbestendig gemaakt.

Naast de toren, in de beide zijbeuken, zijn twee 'serviceblokken' gesitueerd. Deze units zijn zo ontworpen dat zij ondergeschikt blijven aan het imposante kerkgebouw. In de units is, naast toiletten, garderobes en bergingen, ook een volledig ingerichte keuken, een winkel en een multifunctionele ruimte waar bijvoorbeeld vergaderingen gehouden kunnen worden, maar waar ook de kindernevendienst wordt gehouden. In één van de twee units is het Zilvermuseum gevestigd. De kerk is het gehele jaar op gezette tijden opengesteld voor bezoekers, dankzij een grote groep vrijwilligers.

Het multifunctionele gebruik zorgt ervoor dat de kerk behouden blijft voor kerk en samenleving.

De units bieden de mogelijkheid tot een brede exploitatie en verhuur van het kerkgebouw, waarmee ook de stichting is belast. Zo vinden in de kerk diverse evenementen plaats, zoals concerten, manifestaties en onlangs nog een kerstmarkt. Het gebouw dient op deze manier een veel grotere groep mensen dan alleen de kerkleden. Het multifunctionele gebruik zorgt ervoor dat de kerk behouden blijft voor kerk en samenleving.

"In het huis van mijn Vader is plaats voor heel veel mensen."

Johannes 14:2a

Een **nieuwe** bestemming met **respect** voor het verleden

Mutare Vastgoed is gespecialiseerd in de herbestemming van maatschappelijk vastgoed, waaronder kerken.

Speelt u als kerkenraad met de gedachte om een kerkgebouw af te stoten? We bespreken graag de mogelijkheden van deze ontwikkellocatie.

MUTARE VASTGOED

Spijksedijk 20L
4207 GN Gorinchem
0183 – 640 034

Postbus 82
7050 AB Varsseveld

info@mutarevastgoed.nl
www.mutarevastgoed.nl

Vraag van de maand

Hoe verder als kerk in een overspannen energiemarkt?

De oorlog in Oekraïne heeft in Nederland de energieprijzen dusdanig opgedreven dat we in het algemeen spreken van een energiecrisis. Ook kerkeigenaren worden hierbij niet ontzien.

TEKST NICO DE JONG

Dit probleem geldt dan met name voor kerken die op gas verwarmen en dat zullen de meeste kerken zijn. Zolang de energietarieven niet behoorlijk dalen zullen kerken hiervoor zelf op korte termijn een oplossing moeten vinden. Dit geldt niet alleen voor kerken maar ook voor andere sectoren zoals sportverenigingen, zwembaden en de cultuursector. Kerken hebben hierin zoals zo vaak het geval is geen uitzonderingspositie.

Dat betekent op korte termijn dat moet worden gekeken of er in de uitgavenkant kan worden gesnoeid, zodat de energienota niet een te groot gat in de begroting gaat slaan. Daarbij kan ook praktisch worden gedacht aan het combineren van kerkdiensten in één gebouw wanneer de temperatuur in de winter daalt. Er zijn ook kerken die ervoor kiezen om de thermostaat een paar graden lager te zetten. Voor kerken met verhuuractiviteiten is het redelijk dat de verhuurtarieven worden aangepast, zodat de kosten van de kerkverwarming kunnen worden goedgemaakt. De vraag is alleen of dit alles écht een oplossing biedt.

Inmiddels heeft de overheid per 1 januari 2023 een prijsplafond ingesteld. Voor gas is het maximale tarief €1,45 per kuub tot een verbruik van 1.200 kuub. Voor elektriciteit wordt het maximale tarief verlaagd tot €0,40 per KWh en het maximale verbruik verhoogd tot 2.900 kWh. Voor het energieverbruik boven het plafond betalen huishoudens en andere kleinverbruikers het tarief zoals opgenomen in het energiecontract. Hiervan kunnen dus ook kerkbesturen gebruik maken die kleinverbruiker zijn.

In ieder geval is het noodzakelijk om als kerkelijke gemeente direct aan de slag te gaan met maatregelen om de gebouwen te verduurzamen, desnoods als het kan met eigen middelen. Speciaal voor gebouwen die vallen in de categorie 'maatschappelijk vastgoed', waarin onder andere scholen, overheidsgebouwen, zorginstellingen en kerkgebouwen vallen, is afgelopen jaar een subsidieregeling (DUMAVA) in het leven geroepen die subsidie verstrekt voor het nemen van verduurzamingsmaatregelen inclusief het verduurzamingsadvies. Helaas was de regeling door het grote aantal aanvragen al in de eerste week van oktober overtekend. Begin januari 2024 of zo mogelijk eerder zal de regeling opnieuw worden opengesteld. Verder is er een aantal provinciale subsidieregelingen die per provincie verschillen. Een overzicht van de subsidieverstrekkers vindt u op onze website via de link www.kerkrentmeester.nl/kerk-en-energie/. Diverse gemeenten kennen compensatieregelingen, het is dus goed om dit bij jouw gemeente na te gaan.

Het is in elk geval verstandig om eens met een adviseur de mogelijkheden van verduurzaming te onderzoeken. Op de partnerpagina op onze website (zie: www.kerkrentmeester.nl/partners-adviseurs) vindt u onder het kopje 'verduurzaming vastgoed' een aantal partners die u hierbij graag van dienst wil zijn.

Elke kerk heeft een unieke betekenis. Stilte en reflectie gaan er hand in hand met zegening en viering. Zo'n plek waar de ziel thuiskomt is onvervangbaar. Maar niet onverzekerbaar, want met de specialistische kennis van Donatus wordt de herbouwwaarde van uw kerk nauwkeurig getaxeerd en verzekerd. Daarbij kunt u rekenen op deskundig preventieadvies. In geval van schade treden we daadkrachtig op en nemen we u veel werk uit handen. Zo blijft uw kerk verzekerd van een toekomst waar ook volgende generaties van kunnen genieten.

Nieuwsgierig? Ontdek meer op www.donatus.nl.

donatus

verzekert kerken en monumenten

In gesprek over je kerkgebouw

Kerkgebouwen, de meeste gemeenten hebben er één of meerdere in bezit. Soms kan dat gebouw zorgen geven. Hoe bespreek je nu die zorgen in je college of in de kerkenraad? Waar ligt de speelruimte van jullie kerkgebouw? Een paar suggesties om het gesprek mee te openen.

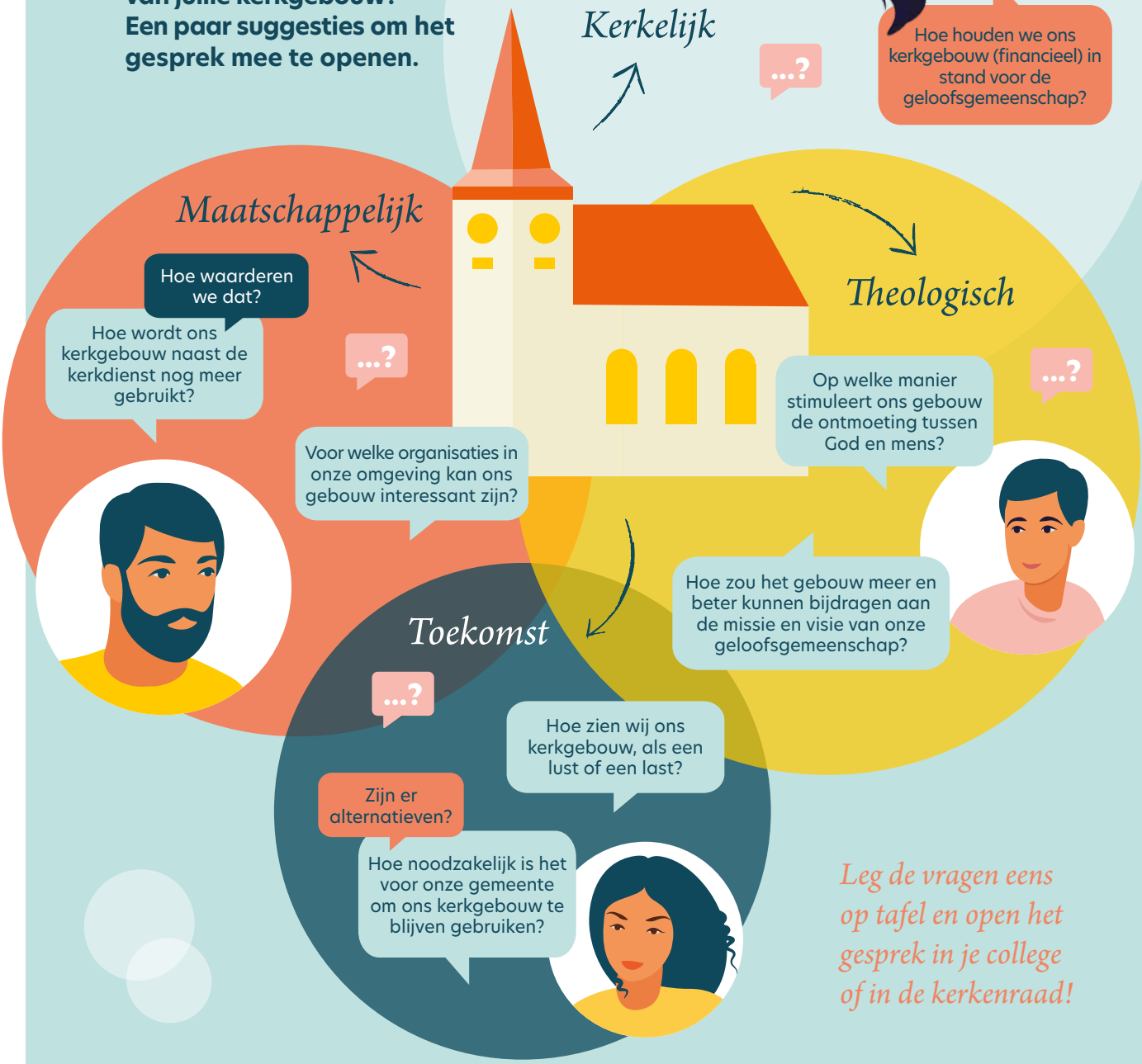

Leg de vragen eens op tafel en open het gesprek in je college of in de kerkenraad!

Wat kost ledverlichting?

Binnen het pakket van verduurzamingsmaatregelen dat door een eigenaar van een kerkgebouw kan worden genomen behoort ook het verduurzamen van de verlichting. Dit kan door de bestaande verlichting te vervangen door ledverlichting.

De keuze voor deze soort verlichting ligt redelijk voor de hand, maar de vraag is wel welke investeringsbedragen daarbij horen. Dat verschilt natuurlijk per gebouw en hangt daarnaast ook af van het wensenpakket, dat ook afhankelijk is van de manier waarop en door wie het gebouw wordt gebruikt.

Richtbedragen

Een indicatie met een aantal richtbedragen kan wel worden gegeven. Als het gaat om functioneel licht, dus de basisverlichting moet voor een kleinere kerk met 10 lampen worden gerekend op ongeveer €15.000,– en voor een grotere kerk voor deze verlichting voor een 50 lampen op €120.000,–.

Als het om speciale deelverlichting gaat kost het uitlichten van een liturgisch centrum ten behoeve van koren en dergelijke tussen de €4.000,– en €7.000,–. Voor het verlichten van de kansel moet worden gerekend op €1.000,– tot €3.000,–. Voor het uitlichten van het kerkorgel, ook weer afhankelijk van de omvang ervan, van een eenvoudige vorm worden gerekend op €2.000,– tot €5.000,– voor een volledig gedetailleerde versie. Voor effectverlichting (dan gaat het om speciale posities en kleuren) moet rekening worden gehouden met bedragen tussen €4.000,– en €7.000,–. Verder zal voor de besturing voor gedetailleerde instellingen en automatisering in combinatie met audio/video-besturing een bedrag van ongeveer €2.000,– moeten worden ingecalculeerd.

Kroonluchters

Voor kerken die kroonluchters hebben is het mogelijk om deze van ledverlichting te voorzien. De fitting wordt dan verwijderd en er wordt een nieuwe kaars geplaatst die een zelfde lichtopbrengst geeft. Voor de complete aanpassing moet per kaars of lichtbron gerekend worden op zo'n €130,–.

Vanzelfsprekend is het logisch om bij een verlichtingsadviseur voorafgaand aan verduurzamen van de verlichting een offerte op maat op te vragen. In ons partnernetwerk kunt u de contactgegevens van meerdere deskundige bedrijven vinden.

Besparing

Voordelen die ledverlichting ten opzichte van gloeilampen en halogeenlampen biedt zijn onder andere de langere levensduur en de grotere lichtefficiëntie. Verder levert ledverlichting nauwelijks warmteproductie op waardoor de airco minder hard hoeft te draaien en energie en CO_2 kan worden bespaard. Kortom, ledverlichting is dus groen en milieuvriendelijk.

Check!

Doet u dit ook?

Als kerkrentmeester heb je vaak veel zaken om aan te denken. Daarom geven we in deze rubriek aandacht aan zaken die gemakkelijk vergeten kunnen worden, maar vaak niet veel moeite kosten om op te pakken. In deze editie: snelle energiebesparingen. Waarmee kun je als kerkrentmeester direct aan de slag zonder al te veel moeite?

☐ Sluipverbruik

Met een energieverbruiksmeter is eenvoudig te controleren hoeveel energie apparaten verbruiken. Denk dan bijvoorbeeld aan koelkasten, vriezers en andere apparaten die altijd staan ingeschakeld, of aan apparaten die in de standbymodus staan. Zo'n meter is niet duur en brengt snel het sluipverbruik in kaart. Denk bijvoorbeeld aan die oude, energieverbruikende koelkast.

☐ Instelling van de cv-installatie

Met een goed ingestelde cv-installatie valt veel te winnen. Dat instellen wordt 'waterzijdig inregelen' genoemd en zorgt ervoor dat er door elke radiator precies de juiste hoeveelheid warm water stroomt, zodat je niet alleen aan het begin van je systeem, maar ook aan het eind een goede warmteverdeling hebt. Dit moet door een installateur worden gedaan, maar het zorgt ervoor dat de thermostaat minder hoog gezet hoeft te worden om hetzelfde comfort te bereiken.

☐ Warmtescan

Laat een warmtescan maken van je gebouw. De investering is groter, maar ook zeer effectief. De warmtescan laat zien op welke plekken de meeste kou naar binnen komt of waar je de meeste warmte verliest. Dat kan helpen om op de juiste plekken te isoleren.

Silas Groep

Partner van kerken

De Silas Groep ondersteunt geloofsgemeenschappen en biedt een brede waaier aan dienstverlening aan christelijke kerken.

Kerken zijn heel verschillend, hebben specifieke vragen en mogelijkheden. Bij al deze situaties sluiten wij graag aan. Wij bieden maatwerk, zonder winstoogmerk en met veel kennis en ervaring over de specifieke context waarin kerken werkzaam zijn.

Wij staan naast de kerken, omdat we vanuit onze christelijke inspiratie werken.

Financieel in balans

Daar helpen wij u graag bij. Wij zijn ***de*** administratieve dienstverlener voor kerken en instellingen. Wij verzorgen uw financiële administratie, salarisadministratie, traktementsberekeningen en begraafplaatsenadministratie. Daarnaast stellen wij graag uw begroting en jaarrekening op. Bovendien bieden wij ondersteuning bij ziekte of vacatures op het kerkelijk bureau. Waar kunnen wij u mee van dienst zijn?

KKA
Administraties & Advies

SilasGroep.nl/kka
Telefoon 033 - 467 10 12

Uw vastgoed op orde

Het zorgvuldig beheren van grond en gebouwen wordt steeds complexer. Het vergt veel specifieke kennis en die hebben wij in huis.

Wij kunnen het volledige beheer van uw vastgoed verzorgen. Ook ondersteunen wij bij zaken zoals bemiddeling of advisering bij aan- en verkoop van grond en gebouwen. Onze rentmeesters staan altijd ten dienste van uw kerk en zijn erop gericht om optimaal rendement voor u te behalen.

KKG
Rentmeesters & Makelaars

SilasGroep.nl/kkg
Telefoon 033 - 467 10 10

Advies bij kerkgebouwgerelateerde vragen

Het bezit van kerkelijk onroerend goed kan ingewikkelde vragen opleveren. Sluiten de kerkgebouwen nog aan op de wijze waarop u kerk wilt zijn? Niet alle kerkgebouwen zijn nog nodig voor zondagse vieringen. Besluitvorming hierover roept al gauw emotie op. Soms zijn verkoop, een alternatieve bestemming of ontwikkeling van vastgoed een oplossing. Onze rentmeesters adviseren, bemiddelen bij aan- en verkoop en taxeren kerkgebouwen en ander kerkelijk vastgoed.

KKG Adviseurs
Rentmeesters & Makelaars

SilasGroep.nl/kkg-adviseurs
Telefoon 033 - 467 10 10

SilasGroep.nl

KKA, KKG en KKG Adviseurs zijn onderdelen van de Silas Groep

Geloof en een hoop zonnepanelen

Handzame en praktische verduurzamingsgids

In samenwerking met GroeneKerken stelde Kees Posthumus een leuk en praktisch boekje samen. De ondertitel luidt: 'naar een duurzame, groene geloofsgemeenschap'.

TEKST JOS AARNOUDSE **BEELD** PR

Posthumus heeft 10 verschillende mensen gesproken over hun kerk (8x), synagoge of moskee (beide 1x) en wat er gebeurd is om hun geloofsgemeenschap 'groener' te krijgen. Dat levert tien inspirerende '*best practices*' op. Ondertussen worden die 'interviews' opgeluisterd met duurzame recepten, meditatieve teksten, relevante berichten en leuke cartoons van Martijn Cornelissen. Het is dus echt een uitgave om in te grasduinen. Je gaat niet in één keer die 175 bladzijden doorwerken, maar legt het ergens neer, waar het opvalt, zodat je het niet vergeet om er wat uit te lezen. En ondertussen pakt dan ook misschien een huisgenoot of een mede-kerklid het eens op.

Uit het stukje vanuit de Protestantse Kerk maak ik op dat 'nog maar' 220 gemeenten een groene kerk zijn. Je kunt het misschien ook omdraaien en zeggen, het zijn 'er al' 220. Toch zegt dat aantal vooral dat we nog een lange weg te gaan hebben. Er wordt op gewezen dat de inzet voor duurzaamheid vraagt om een lange adem en dus om geloof. Ook willen we niet vervallen tot het belerende vingertje. De kerk heeft op andere terreinen lang een geschiedenis gekend van 'gij zult wel' en 'gij zult niet'. Aan de andere kant: de urgentie om in onze levens, in onze samenleving en dus ook in onze kerken zaken aan te pakken is er wel degelijk. In het boek zie je dat er vooral aangesloten wordt bij de eigen dagelijkse praktijk. Vandaar ook de praktische voorbeelden en de recepten.

Jammer is dat dit toch in sommige bijdragen niet wordt volgehouden. En er ook zo nodig harde noten gekraakt moeten worden ('Er is iets grondig mis met de gangbare theologie' en 'Dat is in een notendop een theologie die niet deugt' (p. 96 en 99)). Dat gaat dan over het zogenaamde antropocentrische van de christelijke theologie. Daarbij wordt er maar van uitgegaan, dat als je een theologie hebt waarin vooral het verhaal van God met mensen de volle aandacht krijgt, er niks meer terecht kan komen van duurzaamheid en ecologisch respect voor al wat leeft. Onzin natuurlijk. Zo snel kun je de traditie én Huub Oosterhuis niet bij het grof vuil zetten.

Ondertussen hebben we als kerkrentmeesters wel degelijk het nodige huiswerk. Ik zie allerlei initiatieven om mensen en organisatie door 'deze energiecrisis' heen te loodsen. Dat veronderstelt, dat het een 'crisis' is die wel weer overgaat. Ik bedoel de hoge prijzen voor energie. Maar waarschijnlijker is dat het een versnelling betekent naar een nieuwe permanente sitiuatie. Niet alleen vanuit zorg voor het leven, maar ook financieel is het van belang dat we in onze gemeenten fors nadenken over investeren en mogelijk afstoten. Er is in onze kerk beslist het nodige aan vermogen te vinden. Kerkrentmeesters noemen dat graag: appeltjes voor de dorst. Welnu ook op het gebied van het verduurzamen van onze kerkgebouwen en pastorieën is de tijd wel gekomen dat we hard aan de bak moeten. En als het gaat om vastgoed, waarbij het voor de kerk – lees: een plaatselijke gemeente – niet meer verstandig is om er ontzettend veel in te investeren, denk dan na over alternatieven. Maar voor het overige: laten we versneld aan de slag gaan.

Ondertussen is het boekje 'Geloof en een hoop zonnepanelen' een handzame gids om in ieder geval elk stapje dat kan te gaan zetten in de goede richting. Op naar 1500 'groene gemeenten' binnen de Protestantse Kerk zou ik zeggen. Nog 1280 te gaan!

Kees Posthumus (2022). Geloof en een hoop zonnepanelen. Naar een duurzame, groene geloofsgemeenschap. Utrecht: KokBoekencentrum Uitgevers, ISBN 9789043538176, €17,50

Verenigingsnieuws

Vertrek Adam van Bergeijk

Eind november heeft medewerker Adam van Bergeijk na 10 jaar trouwe dienst aan VKB Kerkrentmeesters besloten zijn route te verleggen. Hij was het gezicht van de webinars en tevens zeer betrokken op het reilen en zeilen binnen de Afdelingen van de vereniging. Naast een gedreven medewerker, verliezen we in Adam ook een kundige en verbindende kracht.

TEKST JOOST SCHELLING **BEELD** WILLEM JAN DE BRUIN FOTOGRAFIE

Per 1 januari is hij van gestart gegaan als projectleider voor het programma #meedoen (vrijwilligerswerk.nl/koers+mee/programmas/progmeedoen/default.aspx).

Dit is een programma, waarin met zowel COA als met vrijwilligerscentrales, wordt samengewerkt om nieuwkomers te helpen integreren en participeren door middel van vrijwilligerswerk. Adam was al 8 uur per week voor het NOV werkzaam, de koepel- en brancheorganisatie van stichtingen en verenigingen in Nederland en breidt deze uren nu uit.

"Betrokkenheid op de kerk als plaats van gemeenschap staat bij de VKB centraal en ik voelde me daarin prima thuis."

In het bericht, waarmee hij zijn besluit aan zijn contacten binnen de vereniging wereldkundig maakte, schreef hij: "Het contact met kerkrentmeesters en met jullie ga ik missen. Betrokkenheid op de kerk als plaats van gemeenschap staat bij jullie centraal en ik voelde mij daarin prima thuis. Steeds stond bij mij de dienstverlening aan kerkrentmeesters centraal; hoe kan zij of hij optimaal worden gefaciliteerd in het vele en ook wel complexe werk? Dat heeft mij de laatste jaren gebracht tot het organiseren van webinars waarin kennis delen en ontsluiten centraal staat. Dat blijf ik nog korte tijd doen. Een winkel die je zelf hebt opgericht, draag je niet zomaar over."

Wij zijn als VKB Kerkrentmeesters blij dat Adam, voor wat betreft de webinars, zal zorgen voor 'een zachte landing'. Dit kwartaal blijft hij nog aan ons verbonden zodat we intern de webinars en alles wat daarbinnen ontwikkeld is, goed voor de toekomst kunnen borgen.

We wensen Adam veel goeds en zegen op zijn nieuwe taak bij de NOV, en Adam kennende zullen we ook op die manier nog vast wel wat van hem gaan horen. Dank voor alles wat je voor het VKB betekend hebt.

In memoriam

Durk de Vries

Op 23 november jongstleden overleed op de leeftijd van 80 jaar de heer Durk de Vries uit Menaam (Menaldum). Hij was voor een behandeling in het UMC in Groningen opgenomen en de vooruitzichten waren dat hij op donderdag 24 november weer naar huis zou mogen. In de avond van 23 november overleed Durk onverwacht.

Durk de Vries, die professioneel als AA accountant werkzaam was, vervulde veel bestuursfuncties op het terrein van het kerkrentmeesterlijk beheer, zowel plaatselijk, regionaal als landelijk. Hij was kerkvoogd in zijn woonplaats Menaam. Sinds 1991 tot zijn overlijden maakte hij als vice-voorzitter deel uit van het bestuur van de Afdeling Friesland van de Vereniging van Kerkvoogdijen en daarna de Vereniging voor Kerkrentmeesterlijk Beheer.

In 2000 trad Durk toe tot het hoofdbestuur van de VVK waar hij de Afdeling Friesland met verve vertegenwoordigde. Tijdens de algemene vergadering van 20 april 2002, die een bijzonder karakter had, waren de vertegenwoordigers van de Provinciale Afdelingen in de gelegenheid het kerkvoogdelijk beheersaspect vanuit het grondvlak te presenteren onder het motto 'Dit is uw kerk!'. De bijdrage vanuit Friesland verzorgde Durk over onderwerp 'Kerktoren: een lust of een last?' In die tijd verkeerden verschillende kerktorens in Friesland in een slechte staat omdat de burgerlijke gemeente geen onderhoud pleegde.

Op vergaderingen van het hoofdbestuur nam de heer De Vries altijd een strategische plaats in, namelijk recht tegenover het 'presidium'. Op heldere en waardige wijze wist hij de problemen van de Friese kerkrentmeesters onder de aandacht van het hoofdbestuur te brengen.

Op de jaarlijkse ledenvergaderingen van de Afdeling Friesland rapporteerde hij vanuit het hoofdbestuur over zaken waarmee de VKB bezig was en die de plaatselijke kerkelijke gemeenten aangingen. Durk was een ambassadeur van de Friese kerkrentmeesters die opkwam voor de belangen van de Friese gemeenten.

Tijdens de dankdienst voor zijn leven, die voorafging aan de teraardebestelling op het kerkhof van de Protestantse Gemeente Menaam, waren zo'n 250 personen aanwezig. Door zijn dochter en een van zijn zoons, die tijdens deze dienst de levensloop van hun '*heit*' vertelden, werd herhaalde malen gezegd dat Durk voor zijn zaken opkwam. Hij stond ergens voor en was altijd voor de ander beschikbaar.

Na de dienst werd Durk ten grave gedragen waarbij de stoet, voordat de groeve was bereikt, een ronde om de begraafplaats liep. Durk ligt begraven op enkele meters van het graf van Jouke Bakker, de toenmalige voorzitter van de Vereniging van Kerkvoogdijen, op wiens initiatief in 1928 de Provinciale Afdelingen zijn opgericht. Durk sprak altijd met veel respect over hem.

Dat Durk de Vries mag rusten in vrede.

AGENDA

14 FEBRUARI
- Webinar Jaarrekening opstellen in FRIS

23 FEBRUARI
- Webinar Introductiecursus kerkrentmeester

13 MAART
- Algemene Ledenvergadering Afdeling Friesland

UITGELICHT

15 MAART
- Webinar Licht in en om de kerk

Denk je aan nieuwe verlichting in je kerk, of wil je gewoon meer weten over alle *ins* en *outs* die komen kijken bij verlichting? In dit webinar bespreken we alles over licht, van onder andere duurzaamheid tot fraaiere streaming van kerk-tv. Nico Heijboer en Frank de Vos van VKB-partner Syndesie gaan in op de diverse aspecten die aan de orde komen wanneer je van plan bent je kerkverlichting te gaan aanpakken.

Aanmelden voor deze en andere webinars kan via: www.kerkrentmeester.nl/vkb-academy/.

VKB Academy
VKB Kerkrentmeesters biedt door het jaar heen verschillende gratis webinars aan voor kerkrentmeesters.

Kijk op www.kerkrentmeester.nl/vkb-academy/ voor data, onderwerpen en aanmelden.

Mis je een onderwerp? Laat het ons dan weten via info@kerkrentmeester.nl.

Nieuw als kerkrentmeester?

Bestel het gratis welkomstpakket

Kijk op www.kerkrentmeester.nl/welkom

LAKERVELD
Ingenieurs & Architecten

Nieuwe huisstijl en website voor Lakerveld Ingenieurs & Architecten.

Wij slaan de bladzijde om naar een volgend hoofdstuk! Een nieuwe huisstijl en website maken ons bureau herkenbaar en klaar voor de toekomst. Bekijk welke projecten wij de afgelopen jaren hebben uitgevoerd op onze vernieuwde website.

LAKERVELD-NOORDELOOS.NL

ingenieurs- & archite

vka vankooten architectuur

nieuwbouw | verbouw | interieurontwerp
www.kerkarchitect.nl

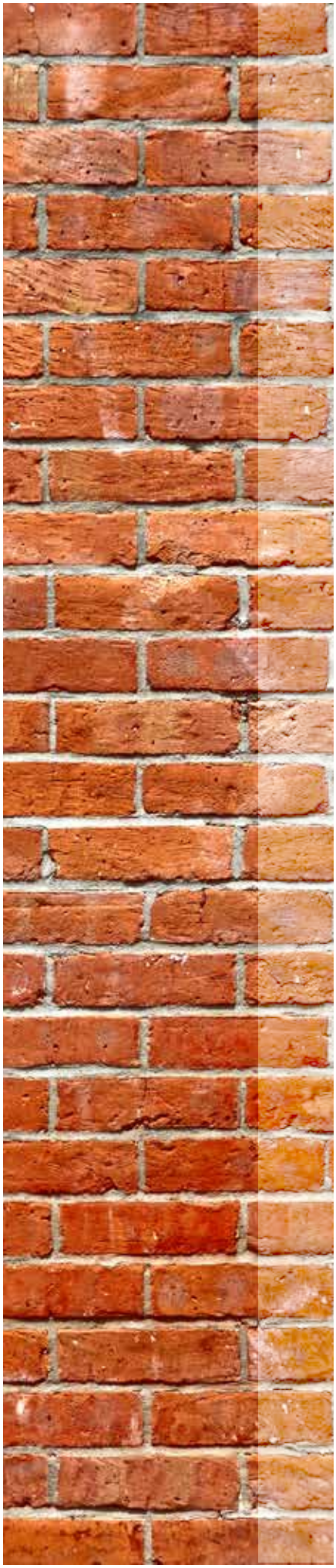

Tabitha van Krimpen

Kijk naar *buiten*, doe de ramen *open* en kijk niet achterom!

Tabitha van Krimpen (1998) is voormalig Jonge Theoloog des Vaderlands. Ze is bedrijfskundige (MSc) en masterstudent aan de PThU in Amsterdam. Samen met theoloog Alain Verheij vervult ze in Kerkbeheer een gastcolumn om met een frisse blik naar de kerk, geld en kerkbeheer te kijken. Meer over Tabitha: www.tabithavankrimpen.nl.

Een kerkgebouw verduurzamen; mooi en goed natuurlijk, maar heeft dat nog zin? Steeds meer kerkbanken blijven leeg. Het haar van de kerkganger die er nog wel is, wordt steeds grijzer. Hoe duurzaam zijn kerkgebouwen, zolang nieuwe aanwas uitblijft? En zitten jonge generaties wel op een eigen kerkgebouw te wachten? Om die laatste vraag te beantwoorden: Ja, ik geloof dat jongeren in deze tijd echt wel op een kerkgebouw zitten te wachten en het een belangrijke rol kan spelen.

Kerkgebouwen zijn een belangrijke plek van ontmoeting. Hoewel je online elke kerkdienst kunt aanzetten die je maar wilt, de gemeenschap zelf is niet makkelijk vervangbaar. Juist in een kerkgebouw ontmoet je mensen die je anders niet snel tegenkomt en komen mensen met verschillende leeftijden en achtergronden samen. Wat mij betreft zou de kerk als huis van God veel meer met het buurthuis mogen samenvallen. Creëer als kerk een huiskamer waar mensen van binnen en buiten de kerk kunnen ontspannen en zich thuis kunnen voelen. Dat gebeurt bijvoorbeeld ook bij onderwijsinstellingen, om zo stress en mentale problemen van jonge mensen tegen te gaan. Of zet een paar comfortabele stoelen neer en vertoon een goede film om over door te praten.

Ook in de context van de wooncrisis kan de kerk een belangrijke plek zijn. Veel jongeren betalen veel geld voor een kleine kamer of appartementje, als ze die al kunnen vinden. Kerkgebouwen hebben ruimte en die ruimte kan goed benut worden. Zo kun je bij de Jacobikerk in Utrecht een werkplek reserveren, iets waar veel studenten gretig gebruik van maken. Zelf woon ik ook in een studentenkamer en heb ik te weinig plek om mijn hobby van kleding naaien thuis te kunnen doen. Zou een kerkgebouw geen rol kunnen spelen de behoefte naar meer zinvolle ruimtes?

Het verduurzamen van kerkgebouwen is wat mij betreft dan ook een goed idee. Duurzaamheid is de toekomst en kerken kunnen niet achterom blijven kijken. Juist een duurzame kerk is voor jonge mensen aantrekkelijk. En vergeet niet om er trots over naar buiten toe te communiceren!

Maak kennis met Appostel

Al uw kerkzaken in één app

Alleen beschikbaar voor PKN-gemeenten

Meer weten?
Scan deze QR-code voor de **video!** Ontdek binnen één minuut de mogelijkheden van Appostel

Doneren, collecteren, informeren en meer!

Product van SKG

Available on the App Store

Android app on Google Play

appostel

Carebeek Zorghuisvesting uw partner voor een duurzame toekomstgerichte kerk!

Carebeek is een ontwikkelaar in zorgwoningen en maatschappelijk vastgoed waaronder kerken. Ook in 2022 zijn er met een aantal kerken afspraken gemaakt rondom herontwikkeling van de locatie naar zorgwoningen inclusief een ontmoetingsruimte en/of met een duurzame kerkzaal.

Ook in 2023 is Carebeek weer opzoek naar kerklocaties voor zorgwoningen en indien gewenst in combinatie met een toekomstgerichte kerkzaal.

U kunt voor meer informatie vrijblijvend contact opnemen met Patrick van Beek van Carebeek Zorghuisvesting telefoon 06-21204714 email info@carebeek.nl

Een nieuw gerealiseerde kerk met 84 zorgappartementen voor jongeren en ouderen met een beperking.

CARE BEEK ZORGHUISVESTING

Kerk aangekocht in 2022 t.b.v. een ontmoetingsruimte met nieuw te realiseren zorg-woningen op het perceel.

Kerkmarkt.nl

Compact mechanisch pijporgel
van orgelbouwer Von Beckerath

Dispositie:
Gedackt 8' (b/d)
Rohrflöte 4' (b/d)
Prinzipal 2' (b/d)
Quinte 1 1/3' (b/d)
Scharf 3f (b/d)

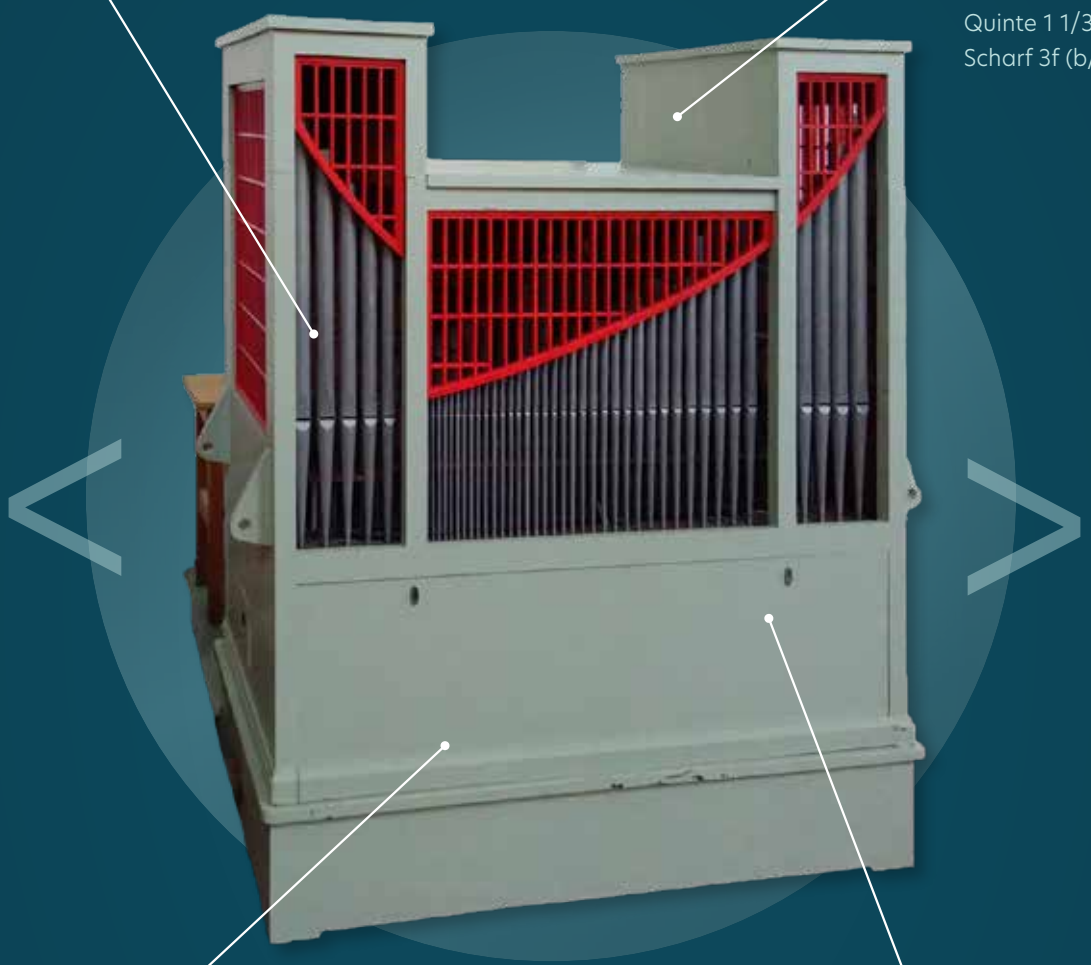

Speeltafel:
148 x 168 cm (bxd)

Manuaal: C – f'''
Aangehangen pedaal: C – f'

Op Kerkmarkt.nl kunnen kerkelijke gemeenten hun kerkelijke goederen ter verkoop of ter overname aanbieden. Dat kunnen bijvoorbeeld de stoelen zijn die niet meer worden gebruikt of liturgisch meubilair dat bij een kerksluiting vrijkomt. Op deze wijze kunnen kerkelijke goederen weer worden hergebruikt. Deze dienstverlening is voor kerkelijke gemeenten gratis, uitgezonderd de rubriek 'orgelbank'.

Blijk van waardering

Onderscheidingen

Als blijk van waardering voor hun jarenlange inzet kregen de volgende personen in de afgelopen periode een VKB of PKN onderscheiding uitgereikt.

VKB Onderscheidingen

Johannus Jacob Pieter Bijdevaate Diever
60 jaar organist

Arend Dirk Sprong
Heukelum
70 jaar organist

Bastiaantje Jongekrijg-Visser Puttershoek/Maasdam, 43 jaar organist

Gerrit Cornelis Valk
Puttershoek/Maasdam
41 jaar organist

Anthonie Cornelis Kodde
Uithoorn
40 jaar organist

Margaretha Boon
Amsterdam, 33 jaar kerkrentmeester en administrateur

Jantje van Ackooij-van Ast
Den Haag
17,5 jaar secretaris

Jenny Bikker-Breugem
Heiloo
35 jaar diverse functies

Cornelia Jacoba Hulsbos-Vercouteren
Kaag, 40 jaar organist

Hermina Aaltjen ten Hoopen Neede, ruim 30 jaar diverse functies

Pieter Frank van de Heuvel Stolwijk
40 jaar organist

Frans Zwart
Tzum
40 jaar organist

Gerard van 't Ende
Wezep
40 jaar koster

Cornelis van Harten
Zierikzee, ruim
30 jaar diverse functies

Ike Boukje Wolters
Zuiderwoude/Uitdam/
Broek in Waterland
40 jaar cantor/organist

Erik Wendels
Amsterdam
27 jaar diverse functies

Goud met briljant · Goud · Zilver · Brons · Erepenning

Johanna Cornelia Ermstrang-de Ruiter
Giessen, 24 jaar organist

Everdina van Straten-Boele
Giessen, 25 jaar organist

Ariana Clasina Pongers
's-Gravenzande
25 jaar leiding kerkkring

Geurt Albert Buitenhuis
Nijkerk
25 jaar organist

Niet op de foto, ook onderscheiden:

- Herman Hiddingh, Bruchterveld, Goud met briljant: 50 jaar organist.
- Cornelis Dobma, Valkenswaard, Goud met briljant: 50 jaar organist.
- Catharina van Veen, Valkenswaard, Goud met briljant: 50 jaar organist.
- Pieternella de Groot-Kleiberg, Hierden, bijna 30 jaar organist.
- Jacob Smitshoek, Sommelsdijk, 12,5 jaar collectant.

- Goud met briljant
- Goud
- Zilver
- Brons
- Erepenning

Berendina Aleida Jager-Raven, Nijkerk
24 jaar organist

Anne Tijmersma
Tzum, 25 jaar verzorgen van ledenadministratie

Roelof Engbert Pelgrum
Harfsen
ruim 10 jaar koster

Eduard Cornelis de Goffau
Halsteren/Nieuw-Vossemeer
60 jaar organist

PKN Onderscheidingen

Hartog Emanuël Smit
Schouwen aan Zee
41 jaar predikant

Clasina Johanna van Doorn-van Vuurde Cothen, 30 jaar muzikaal begeleider zanggroep en organist

Albertje van Andel
Tilburg , circa 30 jaar
diverse functies

Niet op de foto, ook onderscheiden:

- Herbert Cornelis van Schaik, West Maas en Waal, Erepenning: circa 30 jaar diverse functies.

Volgende keer in Kerkbeheer ...

... nemen we de geldwerving in de plaatstelijke gemeente onder de loep. Actie Kerkbalans kennen we allemaal wel, maar kan het ook anders? Digitaal, bijvoorbeeld? Ook interviewen we Patrick Donath en Karl de Vries van de Veenkerk in Amersfoort waar de vrijwillige bijdrage in een abonnementsvorm is gegoten. Wat zijn hun ervaringen?

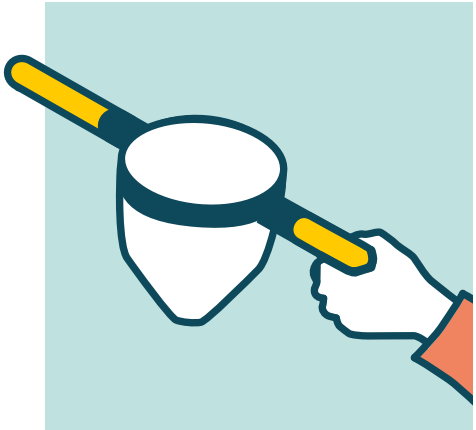

"Eer de HEER met al je rijkdom, met het beste van de oogst."
Spreuken 3:9

COLOFON
Kerkbeheer is het magazine van de Vereniging voor Kerkrentmeesterlijk Beheer in de PKN (VBK). U vindt hier veel informatie over relevante onderwerpen voor kerkrentmeesters en over kerkbeheer. Ook fungeert het blad als orgaan van de VKB, als vereniging van bijna alle kerkrentmeesters binnen de Protestantse Kerk.

Jaargang 23, nummer 1, januari/februari 2023 | ISSN: 1568-8712 | Verschijnt 6x per jaar | Oplage: 4.700 ex.

Administratie en redactie
VKB Bureau | Vrieseweg 82, 3311 NX Dordrecht | Postadres: Postbus 176, 3300 AD Dordrecht | E-mail: info@kerkrentmeester.nl | Telefoon: 078 - 639 36 66 | www.kerkrentmeester.nl

Abonnementen
Abonnementsprijs voor leden van de VKB € 32,40 per jaar, voor niet-leden € 38,65 per jaar (excl. 9 procent btw). Abonnementen lopen van 1 april t/m 31 maart. Opzegging kan tot uiterlijk 4 weken vóór de afloopdatum.

Ontwerp
Buro Dirigo, Haarlem

Druk
Verloop drukkerij, Alblasserdam

VKB
De Vereniging voor Kerkrentmeesterlijk Beheer in de Protestantse Kerk in Nederland (VKB) is op 1 januari 2005 opgericht. De Vereniging is de voortzetting van de Vereniging van Kerkvoogdijen in de Nederlandse Hervormde Kerk (VVK) en het Landelijk Verband van Commissies van Beheer in de Gereformeerde Kerken in Nederland (LVCB). De VKB rust kerkrentmeesters toe, faciliteert onderling contact tussen kerkrentmeesters, ontzorgt christelijke kerkgemeenschappen bij beheertaken en fungeert als kennisinstituut.

Bestuur
Drs. F.H. Buddenberg, Zoetermeer (voorzitter), G. Koffeman, Oudewater (vice-voorzitter), mr. P. van den Boogaart (secretaris en 2e penningmeester), drs. H. van der Wal, Heino (2e secretaris), drs. H. van der Burg, Westerbroek (penningmeester), ir. B.P. de Wit RTD, Sprang-Capelle (lid), ir. G.G. van Dijk, Rotterdam (lid)

Ereleden
D.G. Bijl, drs. G. van Soest, mr. P.A. de Lange en drs. C. de Raadt

Redactie
J.E. Schelling, hoofdredacteur, W.J. Hukom, eindredacteur, N.J.M. de Jong en, N. Breukhoven

Redactieraad
Mr. P. van den Boogaart (voorzitter), dr. M. van der Meulen, Y. Teitsma en M. de Heer

© februari 2023

Omslagfoto
Concert in de Sint Janskerk te Maastricht (foto: archief PGMH)

MercerMarsh Benefits

VKB kerkrentmeesters

Benefits that truly benefit

VKB Verzekeringen

De VKB biedt in samenwerking met Mercer Marsh Benefits een breed assortiment aan verzekeringen. Deze verzekeringen zijn op maat gemaakt voor de VKB-leden en hebben zeer scherpe premies. Op de internetsite www.vkb-verzekeringen.nl kunt u verzekeringen afsluiten, schades melden en informatie handig terugvinden. Voor gemeenten, betrokken medewerkers, predikanten, maar ook vrijwilligers zijn adequate verzekeringen beschikbaar. De meeste VKB-leden maken al gebruik van onderstaande verzekeringen.

- Bestuurdersaansprakelijkheidsverzekering
- Brandverzekering
- Wettelijke aansprakelijkheidsverzekering
- Rechtsbijstandverzekering
- Werkgeversaansprakelijkheid
- Groepsreis/ongevallenverzekering
- Ongevallenverzekering voor vrijwilligers
- Persoonlijke ongevallenverzekering
- Vervangingsverzekering predikanten
- Verzuimverzekering
- WGA-gatverzekering
- Fraude- en geldswaardenverzekering

Uw contactpersonen

Dimfie van Sundert
06 155 89 596
info.vkb@mmc.com

Githa Bansi
06 114 47 518
info.vkb@mmc.com